بازاڕی
بۆنفرۆشان

www.pertwk.com

ناوی کتێب: بازاڕی بۆنفرۆشان
بابەت: شیعر
نووسینی: دڵشاد عەبدوڵڵا
بەڕێوەبەری هونەری: شیروان تۆفیق
مۆنتاژی کۆمپیوتەر: خالد محەمەد
بەرگ: قادر میرخان
سەرپەرشتیاری چاپ: فەرهاد رەفیق
تیراژ: 1000 دانە
نرخ: 1000 دینار
ژمارەی سپاردن: 593ی 2006
چاپ: دەزگای حەمدی
www.sardam.info

بازاڕی بۆنفرۆشان

نووسینی
دڵشاد عەبدوڵلا

کوردستان- سلێمانی- تەموزی 2006

زنجیرەی کتێبی دەزگای چاپو پەخشی سەردەم
کتێبی سەردەم ژمارە (356)

www.pertwk.com

4

سەرپەرشتیاری گشتیی زنجیرە

ئازاد بەرزنجی

پیاوێک لە ڕەنگ

بیٚ ئاهەنگو بیٚ هەراو زەنا
بیٚ کێك بڕینو مۆم کوژاندنەوە
لەژێر ئاسمانێکی شیندا
پەنجام تێپەڕاند.

لەوێستگەیەکەوە بۆ ئەوی دی
لەباخچەو شەقامێکەوە بۆ ئەوی دی
لەهۆڵو سالۆنێکەوە بۆ ئەوی دی
لەدەرگایەکەوە

www.pertwk.com

6

هاتمەدەرێو لەدەرگاکانی ترم دا
بازم بەسەر هیچ شتێك نەدا
بەناو قوڕولیتەدا رۆیشتم
بەناو بەردو دڕکەڵاندا
هەرچیم هاتەڕێ کردم بەهاوڕێ
نەبەرگی پێغەمبەرایەتیم لەبەردایە

نەتاجی شاهانە
نەشمشێری بریقەدار
شەڕکەرێکی عاشق لەسەردینی بولبول
تەنیا خوێندنە چریکەم

سۆزو ئاوازە تفاقم.
بیٚ ئەوەی ڕۆژ گەرمایی خۆیم پیٚ ببەخشیٚ
یا شەو لەجۆلانەی تریفەیی خۆیدا بملاویٚنیٚ
بوومە برادەری هەردووکیان
هەردووکیانم گریٚ دا بەخۆمەوە.
دەستم شل بوو هیٚندە دەرگاکان بکوتم

چاوم خیٚل بوو لەچاوەڕوانیدا
نەمزانی تەمەن هیٚندە وابەستە بەساڵەکانیەوە
هیچم لەیاد نەماوە لەشەڕەکانیان
کە بەگەرمای هاوین

www.pertwk.com

8

بەبڕبڕەی پشتم هەڵدەگەڕان.
کاری من بریتی بوو
لەتەماشاکردنیان.
ئێوارەم تووند گرتووە بەخۆمەوە
نووساندوومە بەڕۆحمەوە
دەکرێ لەبری ناوم

بەشاعیری ئێوارەش بانگم بکەن
کە جار جار چۆلەکەیەک
لەناو پووش‌و پەڵاشدا دەفڕێ
وشەکانم دادەخورپێن

دەشڵەژێ ئاوازی ناو رستەو تەماشام
هەموو دەنگو سەداکانم بیربچنەوە
ئەوە کاری من بووە
لەماوەی پەنجا ساڵدا.
هیچ شتێك رەنگی بەفر ناگۆڕێ
ئەو رەنگەم لەبیرە لەهەر کوێ دیبم

لەبەر ئاوێنەدا
لەناو مووە سپیەکان دەردەکەونەوە
پەڕوباڵن
چڵو چێوی هەزار هەزارن

www.pertwk.com

10

بارانی عەشق لێیان دەدا
تەڕیان دەکا
دەبریسکێنەوە
دڵ پڕ دەکەن لەگریان.
درەخت لقی چەندە زۆر بێ
ئاسانترە شکانی

ئەوە حیکمەتی تەمەنە بۆ هەمووان.
لەوەتەی خۆم ناسیووە
دارکونکەرەی مانام لەشێوەدا
سەرم سوڕماوە

ئەو هەموو خەونە چۆن بگێڕمەوە؟
هەر لەسەرەتاوە
دێوێك بەری ئاوی گرتبوو
بیکوژە دڵشادا.
من پاڵەوان نیم
رێگای خۆم گۆڕی

بەشوێنی بڵندو عاسێ هەڵزنام
لەدوندی دوورتردا ئاوم دۆزیەوە،
دێو نەیگاتێ!
تەمەنی کەڵەشێرم

www.pertwk.com

12

وا بەستەی خوێندن‌و بەیانییە
بەو نازو نیعمەتەوە
نەك بەسەر مریشكدا فسین.
ڕۆژی لەدایكبوونم ناوەڕاستی هاوینە
دوای پەنجا ساڵ
لەڕێی ڕۆژژمێری كۆنی مەلایەك‌و

پاشان لەڕێی كۆمپیوتەر
تەلیسمی ئەو ڕۆژەم شكاند
كە كاتبی نفووس
لەناسنامەدا تۆماری كردبوو

بەدرۆی ئەوبێ
هەموومان نەوەی یەکی حەوتین!
ئەو هەڵەیە دەبوو ڕاست بکرێتەوە
لێوی نووقاوم دەبوو بکرێتەوە
لەسێیەم ڕۆژی ئابدا
کە کەلووەکان سوور دەبنەوە لەدەمی شێردا

لەبن پەلکی دارمێوێکدا
هێشووە ترێیەکی ڕەش بووم
لەناو کوپەکاندا تامم گرتو ڕەنگم لێ نیشت
لەپیاڵەکاندا بریسکامەوە

www.pertwk.com

14

مەستی هەر مەیخانەیەك منی بەدەستەوە
ئاهونزای هەر عاشق و
هەر بریندارو
غەدر لێکراوێك بەرزم دەکاتەوە
نوخبی هیوایەك.
لەهەڕەتی لاویدا کێوی سەفین جولآ

ئاگرێك لەوێوە دەرکەوت و خۆی نیشاندا
فەلەك ناس وێنەیان نەدیبوو
بەڕەنگ ناسیانەوە
پۆلووی لەخۆڵەمێشدا نوستووە

گەرمای ئاب پێستی سووتاندبوو
رەشتاڵەییم هی ئەوە
هی برادەرایەتیمە لەگەڵ خۆر
هی نزیکییە لێی.
لەئاوێنەدا هەموویان دیارن
دۆستو ئەغیار

مووی رەشو سپین
کامەیان دۆستن کامە ئەغیارن؟
هەرگیز لەبیرم ناچێ
بێ هەراوزەنا
بێ کێکی تەمەنو مۆمی ساڵەکان
لەناو ئەو هەموو رەنگە شینەدا

www.pertwk.com

که ئاسمان بەدیاری هێنابووی

بۆ رۆژی لەدایك بوونم

باوەشێکم لێ برد بۆ خۆم

هەتا ماوم هەر ئەو رەنگە لەخۆم دەگرم

هەر بەو رەنگە دەمناسنەوە.

هەولێر/2006

لەبەرزایی شوورەی چیندا

سالّی 221پ.ز ئیمپراتۆر کین شی هوانگ
ئیلهامی لەمانگەوە بۆ هات:
ئاسمان چەند پانو پۆڕبیّ
تریفەی منی تیّدا جوانترە.
هەر ئەو شەوە، سیحری بالّندەیەك چووە
لەشی ئیمپراتۆرەوە
بەرد چووە خەونیەوە:

هەرچی شتی سەر سوڕهیّنە
لەمندا جیّگەی بۆتەوە

www.pertwk.com

وەکی ئەوەی پەیکەری خواوەندەکانی گریكو
ئەهرامەکانی میسر بەتەنیا بەردی کەڵەکراوبن
جودا لەخەونی تەرییووی وەستای کارامەو
پەیکەرتاشی چنگ بورکانو
کۆیلەو ئەسیری شەیدای ئازادی.
ساڵی 221پ.ز ئیمپراتۆر کین شی هوانگ
لەسەر بەردێکی گەورەدا
پەڕوباڵی باڵندەیەکی کردەوە
بەرەو رووی مانگ هەڵیدا،
بۆ کوێ دەفڕێ، ئەوێ دەکەم بەشوورەی چین!

لەحیکایەتی کۆن دا، پاشاو سوڵتان

هەرچیان ویستبێ حەڵاڵ بووە بۆیان
کەچی، وەکی پەرداخی ژەهر بنۆشن
وا ژیانیان جێ هێشتووە
ڕۆیشتوون لەلامان.
لەبن شوورەی بەرزی چین دا
تاج و مێزەری ئاوریشم و کەوشی زیوویان
بازن و ئەنگوستیلەی نقێم گەورە
قسەی پەشم و سەربووردەی بێتامیان
لەو شوێنانەدا کەوتبوون
کە بەسەریان دا دەڕۆیشتم.

هەوری خەیاڵێك هاتەخوار
دای لەپەرچەمی تەماشام:
ئەرێ ئەو هەموو دیوارە
بەسەر قوتەو ملەی شاخدا تێپەڕیووە،
یا شان و ملی دڵداران؟
بەسەر بەردو قوڕدا کەوتووە، یا بەسەر خەمی نازداران؟

www.pertwk.com

20

لەبن شوورەی بەرزی چین دا
ئامۆژگاری وەنەوشەیی کۆنفۆشیۆس و
هی سووری ماو!
گۆی مەمکی بڕاو، دەست و پەنجەی قرتاو
رازو سکاڵای مۆزەو تامپل
گۆرانیە خەمگینەکانی رۆخ رووباری زەرد
هەر یەکەو شتێکیان لەسەر دەست دانابوو
بیانبە لەگەڵ خۆت
سەفەری ئەو دوورە
زۆر شتی لەو جۆرەی پێویستە.

بەپشتی پەکین دا سەرکەوتم تا سەرێ
مانگ برادەرێکی کۆن و جێی متمانەیە

بەخۆڕایی نەبۆتە قیبلەی عاشقان
من ئیمپراتۆر کین شی هوانگم!
دەچمە خەونی گەورەی چینەوە
خۆم ون دەکەم لەناوییدا.
دیدە هێشتا تەوا کز نەبووە
خولیا هێشتا تەواو کپ نەبووە
چریکەی مەلێك پێم دەڵێ:
ئەگەر هەموو شتەکانی وڵاتی من
بەبچووکی بناسرێنەوە
شوورەم بەگەورەو بڵندی!

لەپەنجەرەی فڕۆکەوە،
مانگ رووت ببووەوە رووت رووت
خۆی نووساندبوو بەقەدی شوورەوە
هەورێکی تەنکی مەیلەو نارنجی
هەردووکیانی داپۆشیبوو
خەریك بوو بچنە پەردەوە..
ئەی کین شی هوانگ!

www.pertwk.com

22

شوێن پێتم لەسەر رووی مانگ لێ دیارە،
دەتوویست بەرەو کوێ سەرکەوی؟
لەبەرزایی شوورەی چین دا
هەرچی پاشاو سوڵتانە
لەچەند م^{2}دا جێیان بۆتەوە
ئەو هەموو رووبەرەی کە ماوە
هی ئەوانەیە بێ ناون
کەس نازانێ مردوون یا ماون؟

ناوەڕاستی حوزەیرانی 2005-پەکین

یارەکانم

ر

ڕێواسی بن بەفر

هێندەی پەنجەکانی

ناسك نییە

پەڕی قووە

بۆ شەوی درێژ

دەیکەمە سەرین

ڕۆح لەشوێنی دوور هاتۆتەوە

لەشێکی پێویستە

حیکمەتی تێدا بشارێتەوە

www.pertwk.com

ج

جوانی بە مردنەوە نووساوە

بەموو لێی جیا نابێتەوە

دەچمە سەر بڵندترین ترۆپکی مەرگ

تا هەموو جوانی ببینم

لەگۆی مەمکێکدا

کە پەنجە بەس نییە

بۆ درکاندنی

دەمی خۆمی پێوە دەنێم

ژ

ژێی ناسکترین با دەلەرێتەوە

شتێکم دێتەوە یاد:

پێی ژنێک

گەرمتر لەئاگردان

ت

خۆیو ئاوێنەی شەڕیانە:

خۆشەویستی

چ زوو پیربوو

لەنێوانیان؟

ش

شەو دڕکەڵانە

جێگای هەردووکمانی تێدا نابێتەوە

بەڕووتی

م

لەش خۆی دەگۆڕێ

لە جوانترین شێوەدا

ماسییەکە

www.pertwk.com

لەئاوی روونی چاودا

و
غەریبی جلێکی ئاگرە
گۆمی باوەشێك دەیکوژێنتەوە
کە دێیتەدەر
کڵوکۆت دامرکاوە

پ
پیاو لەبەردەمی خۆردا
بەچۆکدا دێ
ژن دەیخاتە هەناویەوە

گ

بەفر یەك مەتر باریوە
خۆم خزاندۆتە ئەشکەوتێکەوە
سەرما هەر چەند هێرش بێنێ
رەق نابمەوە،
گەرمایی لەشێك لێم دەدا

ن
گەردوون دوا حەرفی دامێ
هێلانە یەکەم حەرفی
لەنێوانیاندا باڵندەی تەریوم
لەیلا بەحەرفی مەجنوونی
مانگ بەشێوەی خڕبوونی

28

دەمبەستێتەوە
بەژنێك
لەوم بیستووە: من و بەفر
زۆر شتمان لەیەکدی دەچێ
لەمنی ببیسە: تۆو ئاگر
زۆر شتتان لەیەکتر دەچێ

ز و ك و ئەوانی دی
لەپەنجەرەی هەورەکانەوە
دەستم تا نیوەی ژیان هێناوەتە دەرێ

پرووشکی هەر بارانێکی بەرکەوێ
دەزانم هی ژنێکە

خودایە!
تەمەن ڕێگا دەدا
نمەی هەموویان لێم بدا؟
لەدەرگای هەورەکانەوە دێمە دەرێ
یەکەم ڕێژنە
کەڵەگەتێکی ئەسمەرە
عەجەب!
پێشتر ئەو جوانەم نەدیوە؟
شاخی ڕووتم لا جوان نەبووە
یەکەم جارە
ئەو هەموو بالآیەم
بەڕووتی لا جوان بێ

دەفتەری بۆنیان

ت
ساڵی بۆنبڕانی گەورە
شووشەیەکم پڕکرد لەبۆنی

www.pertwk.com

خاك پێی زانی
بردنی بۆ خۆی
هەموو یەکەم بارانی ساڵ
بەشەماڵێك
بڕێکیم بۆ دەنێرتەوە

ر
بۆنی شەو جیاوازە لەهی ڕۆژ
ئەوانەی هەر تەنیا جارێك دێن
بۆنێکیان هەیە
ئەوانەی زۆر دێن
هەزار

م
بۆنی خۆر بۆنی خودایه
یەك بۆنه
چ من هەڵیمژم
چ پەپوولەیەك

ژ
كانی كه نزیك لووتكه بوو
بۆنێكی هەیه
هەر چەند چووه خوار
بزر دەبێ
لەمێرگ و نزار

ج

نا یەك بۆنی ئێوارە دێنیٚ

لەهەر خودا حافیزییەکدا

ئەو بۆنە دێتە لووتم

کە یەکەمجار

من هێنامە ماڵەکەمەو

نەمهێشت بزر بیٚ لەشار

ب

عەتری بەفر نووس

لەهەر لاوەبیٚ

مانگ لەویٚ هەڵدیٚ

و

دەنووکی پایز چەقیوە

لەپێستی ژنێك

لەو شوێنە بۆنێك دیٚ

دەیدا لەپەلکی دار
رووت دەبێتەوە
درەختی باڵا
بەنەشئەی

گ

بۆنی یەکەم چرایە
کە لەگوندێکی بنار هەڵدەکرێ
یا یەکەم ئەستێرە
یەکەم نامە
توندە وەکی یەکەم باوەش
یا یەکەم ماچ

ش

www.pertwk.com

بۆنی خۆخ باخ هێناویەتی
یا مەمکی
بۆنی شەپۆل هی پرچی رووبارە
یا هی یارە

ن
بۆن پڕی ناو جێگایە
خۆشترینیان هی گیایە
کە لەشی ژنێك شێلاویەتی
بەپشتو لاڕانی
لەباخچەی بۆنەکاندا بۆنێك دیار نییە
دەمرم لەبۆی

زێڕۆی بۆنفرۆش لەتەك هەر بۆنێكدا
رۆژێكی هەفتەی نووسیوە:
بۆنی گێلاس هی سیٚ شەممە
چوارشەم هی فەریكە قەزوان
هەڵووژە پێنج شەمووان
یەكەم باران هی هەینیە
شەموو هی بۆنی ئەكاكیا
یەكشەم هی نەعناع
لەدووشەمدا بۆنی ئاگری دیٚ
لەهەرمیٚ

یارەكانم
هەر یەكەو میوەی دارێكن

www.pertwk.com

هەر یەکەو باخێك
بۆنیان دەڕوا بەناو مێرگو لێڕەوار
تامیان
دەنیشێ
لەسەر پەلك‌و قەدی دار
دەوریان دەدەن
مارومێروو باڵدارو بێباڵ
بۆنی ژن تێکەڵی هەر بۆنێك بێ
دەناسرێتەوە
لەسەر ئەو بۆنە لەبەهەشت دەرکرام
ئێستاکێ، تێکەڵی هەموو شت بووە
لەکوێ دەردەکرێم؟

بازاڕی بۆن فرۆشان

شۆستە پڕە لەبۆنیان بەپرچی چنارەکانەوە
بەنووکی پەنجەی خەنەیی
بەسوورە هەناری گۆی مەمکیان
هەڵیان داوە ژنەکان
ئاشنام بکە پێیان
لەدوورەوە هاتووم بۆ کڕینیان.

شار پڕە لەبۆنی یاخیبوون لەتووکی خۆخی مانادا
فەرهەنگی شیعرم پڕە لێیان
کەس نایان کڕێ.
شار پڕە لەبۆنی شەڕ
ئەو بۆنە هەرزانە
لەدەسکی شمشێری دەدەن
شەڕکەران وەختێ دەچنە مەیدانی جەنگ
لەڕدێن‌و سمێڵی خۆیانی دەدەن
عاشقە درۆزنەکان وەختی دەچن بۆ جێ ژوانێ
کڕیاری زۆرە
شووشەی بەقڕانێ!

بۆنی سەفەر بەخۆڕایی پەرت دەبێ کەس خڕی ناکاتەوە
هی چیلکەو لقی شکاوە
بۆنی خنکاوە
مەلەوانێك بەباسکە مەلە هێناویەتی

یا دزو جەردە
لەقەمسەڵەو جانتای شاندا دزیویەتی.

لەبازاڕی بۆن فرۆشان دا
بۆنی چەند دڵۆپ بارانێك ماوە
تینوویەتی گۆڕیتیەوە بەمەرگی
نەیخواردۆتەوە
هەڵیگرتووە لەشیشەی شیندا
لەدڵی رووبار شاردوویەتیەوە.
سوپاس بۆ باران!
بۆنی خودای لەو دوورەوە هێناوە
لەخاکی شیعردا
لەدەستی رژاوە.

www.pertwk.com

نمە نمە لەسەرخۆ لێم دەدا
بۆنێکی غەمگینم لێ دێ
دەنگێکی غەمگین،
لەوانەی باغە کۆنەکان
لەچۆڵەوانیدا دەیبەخشن بەبا
یا هی ئەو ماڵە تەمومژانەی
هێشتا لێیان تێر نەبوو بووین
کە جێمان هێشتن بۆ باڵندەو جنۆکەو خێو.

بۆنی ئێستا لەڕابردوو دێ
بۆنی داهاتوو لەئێستا
ئێستا بۆنی خۆی لێ دێ
گیا لەڕۆخی باریکی بەتاسووقەو پەرۆش دەڕوێ.

مێگەلی هەورەکان روویان لەباکوورە
بۆنی شۆڕشیان لێ دێ
سوور وەکی دەنگی گێلاس
دڵم بۆنیان دەکا
دەعبا لموزیان دێننە پێش
بۆنی باکوور بۆنی خوێنێکی پاکە
لەهەر شتێکی بدەی
سەرتاپای دەخرۆشێ.

بۆنی دێوێك دێ لەباشوور
برینێکی لەپاشپانیدایە
بۆی تیمار بکەم دەبێتە کۆیلەم!
قودیلەی خەیاڵ دەسووتێ
ئەو بۆنە بۆنی منداڵی نییە!
دێویش هی ناو حیکایەت و
هی شەوانی زستان نییە!
بۆنی بێگانە دەنیشێ لەسەر پەراسوو
توووند دەنووسێ بەگەرووەوە
هەتا زووە رزگاربە لێی.

بۆنی بەهرە کزەیەکی لێ دێ خۆڵەمێش لادەدا
بۆنی پشکۆ دەردەکەوێ لەئاراستەی روحەوە
سوپاس بۆ ئاگر!
حیکمەتی گەشبوونەوەی دامێ
بەیانییەکانم پێ گەرم کردەوە
لەبەستەڵەکی قافیەو
وشکە سەرمای ماڵی کێشدا.

بۆنی بەختەوەریو ئومێد پڕ پەلکی پانو باریکە
لەقەدو لەلاسکەوە دێ
ئەویش لەڕەگی گرتووە
رەگیش لەخاکدا ماندووە.

بۆنی دنیام خڕکردۆتەوە لەدەنکە خۆڵێکدا
لەپووشکەو خەیاڵێکی باریك
بەدەنووکی وشەیەکەوە
دەیبەم لەهەر کوێ بڵندە
هێلانەیەکی لێ دروست دەکەم لەبۆ منداڵی
پڕ لەخەون و خولیا
لافاوی نووحیش هەڵبکا نەیگاتێ.

شار پڕە لەبۆنی ژەهری ڕەش
ژەهری سوور
شین، نارنجی مۆر
ژەهر لەترسی ژەك و شیر
لەترسی بەفر هەرگیز سپی نییە.

شار پڕە لەبۆنی گەنیو
ئەوە ماڵیانە
حەوشەو دیواریان پڕ جیقنە
باڵندە هەر بەحەواوە بەبۆنی تۆڕ دەکەون
گوڵەکان بەبۆنی پایز
بیانبەم بۆ کوێ لەگەڵ خۆم
شاری بۆنە راستەقینەکان لەکوێیە؟

سروشتی هەستدار

چەند بستۆکەیەك ماوە بۆ بەیەك گەیشتن
پێستی مەجاز داماڵە
بەرەو لوتکەی دوورتری مانا هەڵکشێ
بچییە هەر جێیەك دەتگەمێ.
ئایینم دەرچوونە لەدژو رەهابوونە
بەجوانی گوڵەوە باخچەم خۆشویستووە
بەخوێندن گۆپکەی زمان پشکوتووە

ئەو دینە ئەنجامی بینینە
تخووبی پڕە لەزەردی شێت بوون
کە ئێوارە دەیدا لەنەشئەی ئەندێشە
پەرت دەبێ جوانی
لەناو خانەی بوون
ترسم تەواو ڕەویتەوە
دڵنیام لەوەی دەیگەمێ.
دیمەنێك دێتە ناوەوە
لەیەکەم دەفتەری منداڵیەوە
بەقەڵەمێکی ڕەنگاو ڕەنگ کە شین تێیدا زاڵە

مەرج نییە ئەوەی دەتەوێ
لەڕەنگدا دەرکەوێ
هەندێکجار کە رەنگ نامێنێ
کزەبای مانایەك هەڵدەکا
پێشتر نەیداوە لەلقی هیچ شتێك
لەڕووی هیچ بستە زەویەك
لەسەرو قژی هیچ کەسێك.
لەو دیمەنە ورد دەبمەوە:
دوو هێڵی تەریب یەکتری راودەنێن
لوول دەخۆن بەدەوری شینێکی ئاویدا

ئەوەیان بۆ سروشت دەگێڕمەوە.
لەڕووبەرێکی سپیدا هەندێك خانوو
ژمارەیەك تارمایی دەست باریك
لاق باریك سەر خڕو بچووك
لەنزیك ماڵەكان..
خەیاڵی منداڵی دەیانشوبهێنێ بەمرۆ
هەر لەبەرئەوەی لەسەر دوو پێ ڕاوەستاون
دەستیان لەسەر عارد بووایە
دەمووت مێروون هی ڕەش و گەورە
ئەوەش بۆ منداڵی بەو هەموو لاساییەوە.

www.pertwk.com

درەختێك بەشانی گردێکەوە
کەس نازانیٚ خۆخە، هەرمێیە، یا هەنار
بەلالووکە یا گێوژە یا چنار
قەدی قاوەیی و سەرو گێلاکی کەسکی تۆخ
لەسەردەمێکی درەنگتردا
تەمێك لەبن پەردەی تەماشاوە نیشتە سەریان
کوا دار کوێی کەسکە؟
ئاو چی شینە؟
سپی بەفر کوا؟
رووناکی دەڕژایە خانەکانەوە

ئەوسا تێدەگەیشتم،
خەم باریووە بەسەر ئەرخەوان
لەڕەنگی مۆری چارۆگەی دیارە
ناو دڵی پڕ خوێنە گێلاس فرمێسکی سوورە
چنار خرۆشاوە لەچاوەڕوانی سەوزدا
هەر لەماڵ دەرکەویێ یار
ئەو دەکەوێتە لەنجەولار
رووبار کوێی شینە؟
ئەوە رەنگی مەستبوونیەتی
پرچپیشی کە پەریشانو بلاوە

نیشانەی خولیایەتی

دڵی سپییەکی شیرییە بەدەمی دەریاوە.
ڕەنگ حاڵەتەی نەوەستاوە
هەر کاتەو بەجۆرێك
لەهەر شوێنەو تەحرێك
مەرج نییە زەردی هەر هی خەزان بێ
بەهاریش هی ئەوە نییە متمانەی تەواوی پێ بکەی
لەکەسك‌و سوورو ئاڵدا
ئەوەی نیشانی دەدا
زۆر جیاوازە لەوەی لەناو دەماری پەلکەکان دەیشارێتەوە

لەخەودا کە دەیبینی شەرابییە
لەلاویدا رەشە
کە پیربوو پیازی
بەیانی بیبینی شتێکەو ئێوارەی ناکامی شتێك
شەو هەر مەپرسە
لەناو پێخەفو جێگاوە.
رەنگ فەرهەنگی روحە
پڕە لەمۆسیقا
پڕ لەوشەی تەماوی
لێکدانەوەیان دژوارو گرانە

دەرکەوتنیان زەحمەتو عاسیٚ
هێندە کورت بێنو لەخۆبایی مەبە پێیان
هەموو تەمەن بەشی دیتنیان ناکا.
من دەڵێم چەند بستۆکەیەك ماوە بیان گەمیٚ
هەڵەیەکی گەورەیە دەیکەم،
شکۆمەندی لەخاکدا نییە
لەسەر خاك دەبینریٚ
لەمانای سەنگێنو لەشێوەی سەنگیندا
پێستی مەجاز داماڵە گەلۆ!
رەنگەکان کە تەواو تێر دەبن ناسکیان لەکیس دەدەن

پڕیان مەکە لەمانا
پەپوولەی فڕینیان دڵگیرە بەحەواوە
نەك عومرو بەقایان
حیکمەتی دانایی دانێ
چیت داوە لەیەقین
ژیان بەو شێوەیە جوانە،
کە نازانی چۆنو چی دەکاو چۆن دەڕوا
شێتییەك دەمینێ لەپشتی پەردەوە
دنیا بەو شێتییە جوانە
تکایە ڕەشی مەکەوە
تکایە
تکایە
تکا.

www.pertwk.com

یەکەم دوایار

سی و یەك ساڵ لەمەوبەر، وەکی ئەو کەسەی
دوای مەرگی دۆستێکی، لەگۆشەیەکدا بەکزی دانیشێ
لە ماڵێکی لاتەریکدا
بێ نەخشەی پێشوەختو هیچ جۆرە مەبەستێکی دیاریکراو
بەڵێنم بەخۆم دا:
درێژە بەو جەنگە بدەم
کە پێشتر دۆڕاندبووم!
یەکەم جار بنی زمانم هەڵکۆڵی،
ئەو رستانەم لەڕەگەوە
دەرهێنا

که چەشنی ئەنتیکەی دانسقە لەموزەکاندا
لەپشت شووشەی جەللاتینی دەستو دەم بەستراو
نەدەمردن نە یاخی دەبوون
بۆچیمە رستەی وا؟ هەڵگژامە سەریان
پووشو پەڵاشی تەماشام ئاگریان تێبەربوو
لەبەرانبەر وێنەیەکی نەبینراوی مەرگی خۆمدا
بۆچیمە وشکە تەماشا؟ کەوتمە لەناوبردنیان
جەنگ بەو دوانە دەکەم: زمانو خەیاڵ!
وەکی ئەوەی رووبار دەیکا
بەهاژەو کەفچڕین لەجێی عاسیٚو نادیار.

ڕەشنووسی ئەو هەورانەم سووتاند
کە بۆ کەسێك‌و بۆ مەبەستێك‌و بەڕیتمێك‌و
ئاوازێك
چووبوونە ئاسمان
شیعر جەنگە لەگەڵ کۆکەسێك
لەگەڵ کۆمەبەستێك
بەکۆ ریتم‌و کۆئاواز.
هەی رۆحی باریکتر لەبا، با شۆڕبینەوە
بابچین
هەتا ئەو جێیەی بزردەبین لەخۆدا!

ئەو خواری خوارەوە زەنەك‌و گومانەو پڕ ئەفسوون
داری ئێجگار پڕ سیحری تێدایە، بۆن خۆش‌و بۆن ناخۆش
هەردووکیان بەکەڵکن بۆ مراز
وەکی مرۆ لچکی رۆحی خۆیانی لێ گرێ دەدەن
دەیکەنە جۆلانە بۆ پشوودان
هەر دارەو سێبەری دەدا لەمەملەکەتێك
بۆنی دەڕوا بۆ چەندان
لەو خواری خوارەوە تەماشای رەگی خۆم دەکەم بەحەواوە
دڵی خۆم بەو قسەیە داوە
کە شمشاڵ بەدڵی کون کونی
خۆی وتبوو:

ئەوەی دێتە ژووری

چەن قات زیاترو پەشێوترە

لەوەی دەچێتە دەری

مرۆ تا دەمری

ناتوانێ هەموویان بژەنێ.

با بچین با بچین با بچین

هەتا شۆڕبینەوە ئاسمان نزیکترە لێمان

تا ئەو ئاستەی لەلق و پەلم گیردەبێ پەراسووی

تێکەڵ بەخاک و خۆڵم دەبێ

کە سەرلەنوێ شین بووەوە

شێوەمان لەیەکتر دەچیٚ!
سیو یەك ساڵ لەمەوپێش، لەناو بەلەمێکی شکاو
کە نەمدەزانی بەرەو کوێم دەبا
لەسەر گازی پشت راکشابووم
لەو باڵندە سپیانە ورد دەبوومەوە
کە چووبوونە خەونی (بۆدلێر)ەوە
باڵیان لەسەر برژانگی جێما بوو
بەو باڵانە فڕیم تا ئەوپەڕی گوڵستان
ماڵی گوڵە بەدەکان!
گوڵە بۆنخۆشە بەدەکان!

باڵندە ئارامی دەبەخشێ تێکیشی دەدا
رزگارمان دەکا وەکی کو بە چڕنووك دەمانکوژێ
لەبەر خۆم دەموت‌و دەموتەوە:
باڵندە ئارامی دەکوژێ
بەچڕنووك رزگارمان دەکا
لەناکاو، ماسیگرێك تۆڕی پڕ ماسی بەدوای خۆی
رادەکێشا
ئەوانە ئێمەین!
خوا بەدوای خۆیەوە راماندەکێشێ!
جێ قولابی راوچی دیارە بەقورگمەوە

بۆیە هەرچی دەیبێژم ئازارم پێ دەبەخشێ.
سی و یەك ساڵ بەری، دەموت لێرە کەس نامناسی
کەچی ئەو هەموو وردە ماسیانە
گشتیان کەس بوون خزمو ناسیاو
خۆمو خۆمو خۆم
ماوەیەکی زۆر هیچم نەنووسی
وێنەی خۆمم لەبەرچاو بزر نەدەبوو،
لەناو تۆڕێکی دڕکاوی گەورەدا!
شەوێکیان، کەسێکی سەرو ریش مەیلەو نارنجی
بەسەر پشتی حووتێکی سپییەوە

گەیشتە کۆڵانی (بیرێژیان)
وامزانی باپیرم لەخۆشناوەتیەوە پەلی عەیشێی گرتووە
دەیهێنێتە شار
خۆرێکی خورمایی بەسەر شانیەوە
کە دەستی بەئاستەم دەجووڵا
رووناکی دەکەوتە سەر ئەرزی
هەی بەخێرهاتی وەبان چاو..
هەفتەیەك لەلام بوو لەو ماوەیە،
کەمێکی پێ بەخشیم‌و زۆری برد لەگەڵ خۆی
لەوانە: دۆستایەتی لەگەڵ چیا

که ئەو بەپشتی نەهەنگی دەشووبهاند
خۆت هەڵدەیته سەری دەتبا.
پاشان پشتێنی پشتی بابمی بەو مارە دەچوواند
که لەوەتی دنیا دنیایە لەمرۆ نابێتەوە
دەمێکە هاو دەنگن
چارەنووسیان بەیەکەوە گرێ دراوە
دەبێ دانی پێدابنێین:
ئەو لەبەرمە لەبەهەشتێ دەرکراوە
ژیان چەند لێکمان دوور بخاتەوە
مردن دەمانگەێنێتەوە یەکتری

لەو شوێنانەی کە بای زەرد هەڵدەکا
ئێسکو پرووسک رادەماڵێ
بن هەر بەردو پنچکە گیایەك بگەڕێی
یەك دووانێکیان چاوەڕوانمن لەوێدا.
سیو یەك ساڵ لەمەوپێش، شەوێکی سارد
پیاوێکی سپیلکەلانەی قژکەوتوو بەلادا
لەسیبیریاوە بەڕێی کاکێشان
بەسواری گالیسکەیەکەوە کە رەوەسەگێك رایاندەکێشا
گەیشتە یەکەم ماڵی بەفرنووس
بەو زمانەی کە دوو کەسی ناسیاو قسەی پێ دەکەن

بردمە ژووریٚ: فەرموو
ئەوەش هەر ماڵی خۆتە
تکایە دەرگا توند داخە
لێرەش ژەنەڕاڵە سوورەکان دەستیان دەڕوا
ئەو زیندانەی لەویٚ دروستیان کردووە
بۆ ئەنتلیگنسیا و شاعیرانی نەهلستی
سوچێکی گەیشتۆتە ئێرە
کەڵکی نەماوە مەملەکەت
پڕبوو لەپیاوە پووچەکان!
پیاوە پووچەکان!

پیاوە هەرە پووچەکان!
ئەوانەی سێبەری قەڵەڕەشن لەسەر زەوی
خۆیان بەسەد تەرزو سەد تەحرەئۆین گۆڕیوە
بەکڵاوی گوڵینگە بەسەریان باوەڕ مەکە
بەکراسی ئاوریشمو بۆینباخی ئاماڵ شینو بەپێڵاوی
چەرمی ئیتاڵیو
بەبۆنو جەنتای بۆسو
قایشی پێستی تیمساحیان باوەڕ مەکە
پیاوە پووچەکان گوڵاڵە سوورەنین
کاتی هاتنی ئەو جۆرە گوڵانە بەسەرچووە.

سی و یەك ساڵ لەمەوبەر تێگەیشتم ئەو شەڕە نابڕێتەوە
لێرەش کۆتایی بێ
لەجێییەکی تر سەرهەڵدەداتەوە.
سی و یەك ساڵ لەمەوبەر سی و یەك ساڵی تەواو
کە ویستم رزگاربم لەوەهمی قەفەس
هونەری چڕینم بەجۆرێك گۆڕی
کە راوچی بەمەلێکی بەستەزمانم تێ نەگا
وەکی فڕندەیەکی بەسام
سەرەتا لێم دوورکەوێتەوە
کە مەوداش کەتە بەینمان

بەئاسانی نەگیرێم
وەکی ئەو کەسەی لە خشپەی مێروو راچڵەکێ
خوێنەرم هۆشدارکرد: ئەوەی روودەدا نە لافاوی نووحە
نەهی تسوونامی، نە شەڕی قابیلەو نە هی ناپلیۆن
جەنگێکە لەناوخۆ، خۆت لەگەڵ خۆتدا، یا خۆتی بەتەنیا
لەبەرانبەر کۆدا.
من کە لەگەڵ خۆم دۆڕاندم
نایبەمەوە لەهیچ کوێدا.

حەللاج

لەدوورەوە، بەتەنیشت رووناکییەوە تارای نهێنی لادەدا
دۆستێکی کۆنە تازە دێ
ختورەی ئەوە دەکەم شتێك رووبدا
یا ئێوارە رێگا نەدا بگا
تاریکی شێوەمان لەیەکتر بزربکا.
ئەگەر منت دی ئەو دەبینی
روویەکی لەمندایە هەزاری لەمندا بزر
رەنگێکی لەبووندایە هەزاری تێدا بزر

شینێکە شینی وا نییە لەهەرچی دەریایە
رەشێکە قەترانی
سپیکە ئەو رەنگەت نەدیووە لەژەك‌و شیرو
لەهەرچی بەفرو کاغەزو پەمۆدایە
ئەو دڵە سپیەت لەکوێ بوو؟
ئەو هەموو سپیەت لەکوێ بوو؟
هەندێجار مردن ئاوازێك دەژەنێ هیچ نایەك لەوپەڕی خەمگینی
نەیژەنیووە
تەلی هیچ سۆزێك بەو چەشنە نەلەریووە
یا رەنگێك دەڕێژێ هێشتا ژیان نەیناسیووە

مردن زۆر شتی فێرکردووم
بەر لەئەو کەس پێی نەوتووم
مۆریکە چ قەیدی
سۆریکە، قاوەیی
مایل بەزەردێکی کاڵە لەو زەردانەی
سپێدە لەبیری چووە بیخاتە گلێنەی خۆرەوە
هێزی رەنگ لەئەودا رەهایە
بتەوێ بیەژنی هێزی دەنگ لەئەودا خودایە
تەیرو تواڵ بەو نەشئە دەگەڕێن لەچڵدا

بتەویٚ بیٚدەنگ بیٚ سەنگینە
کامە گابەردی چیایە
لەئاستیدا شەرمەزارو ریسوایە
لەدوورەوە پیٚ دەنیٚ بەسەر تەمی تەماشا
جوانی لەهەر چوارلاوە تیٚی ئالأوە
کراسی وەرزیٚکی لەبەرە سروشت نەیدووریووە
پانتۆلٚی رووباریٚك، ئاو نەیکردۆتە بەری
بەپیٚخاوسی وەکی بلٚیٚی سایەقە بیٚ
دوو لەتی مانگیٚکی کردبیٚتە سۆلٚ
بەوپەڕی دلٚنیاییەوە هەق دەردەکا لەگۆپکەکانیدا.

ئەی خودای کوژراو بەسەر سێدارەکانەوە!
ئەی هەقی نەوتراو بەسەر لێوی سەدەکانەوە!
بیٚ هیچ جۆرە گومانو هیچ دوودڵیەك
بیٚ ئەوەی چاو لەئاست شمشێردا بگری
بەناو دڕكو داڵی گومانو سەرلێشوان
بەناو زۆنگو هەڕەتی نائومێدیدا
پیٚ هەڵبێنەو وەرە پێشیٚ
بەرگەی ئەو دوورییە ناگرم
خۆتم لیٚ ئاشکراکە
ئەوەی تۆ دەتوانی بیبەخشی

www.pertwk.com

پاشماوەی هیچ شتێك نییە،
لەوانەی هەریەکەو لەپشت مەبەستێکەوە بەرهەمی هێناوە
یا لەتێکی لێ کردۆتەوە لەسەر تاق‌و ناو کتێبخانەی داناوە
وەکی ئەنتیکەی دانسقەو بەهادار
خۆی بەخاوەنیان دەزانێ
های لەبەر بای گەمژەی ناوپووش‌و پەڵاش
بەئاستەمۆکە دەجووڵێ
ئەو تەنە بێ پێزو وشکانە هەڵدەگرێ
بێ بەهرە پەرش‌و بڵاویان دەکا
نازانێ چۆن خڕیان بکاتەوە

هێزی تۆ هەڵبکا لەهەر شتێکدا لەبن و بۆتکەوە هەڵیدەتەکێنیٚ!
من و تۆو پەیمانمان بەستووە
سادە وەکی پەلکی گیا!
یا بەردو زیخ کە ئاولێیان دەدا!
یا وردە ئەستێرە کە شەو چەند تۆختربیٚ جوانتر دیارن!
کەلێنی چاوەڕوانیم پڕبووە لەگوڵی کێوی رووت
کە رەنگیان چی وای کەمتر نییە لەئاگر لەکاتی کڵپەسەندندا
هەر چەپکێك لەوانە پاڵەوانی حیکایەتێك،
لەوانەی بەهەناسەی گەرمەوە
لەلێواری مردن دێنەوە

هێناویانە بۆ کۆشی ژنێك
ئەویش لەبەرپێی راخستووی
کە گەیشتی ئەو هەموو بۆنە دڵگیرو سەرسامانە
بەقاچ و قوول و مەچەکت هەڵدەگەڕێن
شەپۆل دەدەن بەرەو قووڵایی
لافاوی بۆن هەڵدەکا
تۆ بەسەر لافاوەوە کەشتی نووحی
ئەو زەویە بۆ بەختەوەری تۆ دروست بووە
ئەو هەموو نازونیعمەتەی تیٚ خراوە
دوای تۆ کیٚ بڕوا لەسەری؟

بەهەیبەتێکی لەڕادەبەدەرو بێ فیز
تەمی ساختە لابدا لەڕووی
فریای چی بکەوم بۆ پێشوازی چی بێنم لەگەڵ خۆم؟
هەرچی هەمە بەشی بستۆکەیەك ناکا
رایبخەم لەبەرپێی کەسێك،
کە نازانم بۆ مردن دەڕوا یا لەوێ دەگەڕێتەوە.

www.pertwk.com

مۆزەی بڕۆنزی

بۆ کەرەمی رەش...
رەنگی وی گرتووە ولأت!

..... لەشوێنێکدا،
کە ئەوەی روویداوە بۆم ناگەڕێتەوە
بەدڵی شکاو
لەناوەڕاستی ژیان دا
دەپەڕمەوە.
ئەوانەی لەسەر تیغ وەستاون

بۆنی شەوێکی درێژیان لێ دێ
شەوێك کە هەموومانی بزر کرد
لەڕێی کاکێشانیدا.
یەریڤان شتێك بوو لەشێوەی منداڵی
کەرەم دەڵێ، بەشی زۆریم لەگەڵ خۆم بردە وڵاتان!
هەندێکم دا بەکرێکارەکانی هێڵی ئاسن
نێوانی ئێرەو ئەرمینیا
پڕە لەگوڵاڵە سوورەیان
بەشێکیم دا بەگوڵفرۆشەکانی مەیدانی پۆشکین
بڕێکیم نارد بۆ زیندانەکانی سیبیریا

پاشماوەیان
بەسەر تەڵبەندی ئۆردووگاکان دا
بەفر دایانپۆشیووە
ئەوەی ما
لەچاوی کەژاڵی ژنەکان دا
لەمێخەکبەندی بەرۆکو
لەکەمەری منداڵەکان لوول دراوە
ئەوانەی لەسەر شەقامەکان دا
بانگەشە بۆ گەورەکان دەکەن
لەگۆڤاری نیوز سپۆرتو

ئیرۆتیك‌و
خێزانی بەختەوەردا
شار پڕە لێیان.
لەشوێنێکدا..،
کە وڵات تەواو دوورکەوتۆتەوە
لەقەرەباڵغی کەنارو گۆبەندو هەرا
ڕەنگێکی بڕۆنزی ئاوەڵ ڕەش پەیدابوو
دڵم پێی خۆش بوو، ڕەنگی خودایە!
وڵات ئەو ڕەنگەی گرتووە.
ڕەش دینە دینۆمەسحەفیٚ بینە

دەستی خۆتی بەسەردا بینە
هیچ شوێنێك لەیەریڤان شیرنتر نینە
بابیٚ من ئێزدی ئەز هیچ دین نینە، کەرەم دەیووت
کەفی سوور بەلا لێویدا دەهاتە خوار
مامۆستای گوند کۆمۆنیست بوو
راپۆرتی لەدژی بابم نووسیبوو
سوپای سوور هات سوپای سوور
خانووی مە قوڕ بوو قوڕی سوور
تفەنگی کۆنیان، دۆزیەوە
بابیان، بردم بەیەخسیری!

تفەنگیان برد بەیەخسیری!
لەحەکۆوە تا گورجستان بەفر بوو بەفری سوور
خەیاڵ بوو ئەویش سوور
پەڕی سوور
کتێب بوو بەرگ سوور.
لەسیبیریا دوو کتێبم لەدژی نازیەکان نووسی:
ئەوان کێن؟
باوەڕیان پێ مەکە
بۆنی مسکی ولاٚتیان لێ نایێ
بۆنی گیای بن پێی جەنگاوەران و

بۆنی خودایان لێ نایێ

رووسیا بەهەشت بوو بۆ حاکمو میران

زیندان بوو بۆ غەیرە رووسو

ئازادیخواو بۆ فەقیران.

لەڕۆژێکدا،

تفەنگم دۆزیەوە بەشانی شووشە بەندێکەوە

لەمۆزەی شاردا

لەژێریدا، بەئاوی زێڕ هەڵکەندرابوو:

باپیرانمان

بەو چەکانە

بەرگریان لەڕووسیا کرد!

رستەیەك بوو خۆی دەكوژاندەوە
گۆڕ بوو لەبەر رەشەبا
فیشەك‌و فیشەكدان
ئێسك‌و پروسك‌و خۆڵەمێش.
تفەنگی بۆ چییە بۆ چیینە تفەنگ؟
من‌و باران بەراورد بكە
ئەویش پارچەیەك زەوی خۆی هەیە
لەكاتی باریندا
كوا مەملەكەتی بارینم؟
كوا حەكۆ؟

www.pertwk.com

وەی لەمن وای لەمن
جارێك پەرێزی هاوینم سەد جار زریانی باکوور
زارکم بەمۆری نهێنی ستالین گیراوە
بابیکەینەوە بیکەینەوە
لەمۆزەی بڕۆنزدا، کوا تابلۆو پەیکەرم؟
لەفارگۆنە ساردەکان باریان کردم
لەئۆردووگا دوورەکان دا
لەگەڵ دزو جەردەو یاخیان،
ئێمە چەند خێزانێکی کورد بووین
وای لەمن

دمدم دەڕوخێ بەسەر جەنگاوەرانی
رووسیا دەڕووخێ بەسەر سەرکردەکانی
هەر لەتێکی بەدەنووکی داڵێکەوە
هەر پارچەی بەچڕنووکی ئەژدیهایەکەوە
بێ دوو دڵی
ئەو بەشەی خۆم
دەدەمە منداڵێك
لەگەڵ خۆی گەورەی بکا
کە برسی بوو بیخوا
منیش لەوەهمی وڵاتو
کۆماری سوور رزگار بکا.

دەنگی کاتژمێرەکە

دەنگی کاتژمێرەکە دێ دەنگ کاتژمێرەکە
لەبن تاشە بەردەکانەوە
پەلکی بچووکترین گیا سەرسام دەکا
لەئەزەلەوە دەڕژێ
بەبەرزایی و نشێواندا دێتەخوار
دەنگ و سەدای دەگاتە شار
هەموو شت بەئاگا دێنێ:
راکەن..
زووکەن.. وادەیەتی

بەیانی سپی دەکا لەسیمای باخچەو درەخت سپی دەکا
سەرو قژمان، ئەو کاتەی بەفرێکی پڕ سیحری باریووە
لەدوا زستانی تەمەندا
ئەو دەنگە، ئێوارەیەکیان سەر شەقام مۆردەکا بەپیاسەکانەوە
مۆر دەچێتە ناو مووخی بوونەوە
شەوێکیان گەردوون سووردەکا بەفرمێسکەکانیەوە
سوور هەڵدەگەڕێ باشوور
تۆختر لەڕەنگی باکوور
ئەو دەنگە گەوهەری لەش بەرجەستە دەکا لەدەنکە خۆڵێکی غەمگیندا

روح بەرهەڵدا دەکا ناگیرێتەوە
زەمەن بەو پووش‌و پەڵاشە ناپیورێ
کە بەری جۆگەیان گرتووە
بەو خوێنە بەراورد دەکرێ کە لەوردترین دەماردا ترپە ترپیەتی.
دینگ دینگ هەموو سەرە سەعاتێك هەمان دەنگ
هەمان قسە دەڵێتەوە
هەمان چەکووش دەوەشێنێ
هەمان دەنووك نەرمەی گوێ دەگەزێ
تك تك
دینگ دینگ

دوو شت عاسێ‌و زەمەنیان گیرکردووە بەخۆیانەوە
ماچ، کە ئەوسەری بوونی خرۆشاندووە لەزەماوەندی
مردنیش بەگاوانی.
ئەو پرتەقاڵە مۆربووە بەدارەوە
ئەو هەموو خەونە زەردبوون لەچاو زەردێکی پیازی
تك تك خودایە!
دنیگ دنیگ ئامان!
تەلی کامە ئەفسوونە دەلەرێتەوە
چ قوڕگێکە دەیبێژێ ئەو ئاوازە
کە دەڵێی سەبایە تەم‌و لێڵایی لادەدا لەڕووی خۆر.

دەنگی کاتژمێرەکە دێ دەنگی کاتژمێرەکە
شتێك خڕدەکاتەوە گرنگتر لەچریکە
گەورەتر لەخۆی
ئەو شتە توووند دەمانگرێ بەخۆیەوە
بۆ وا بەستەبوون جۆرەها لیچی کوشندە دەردەکا
قاچ و قولمان تێی دەئاڵێ
دەست و پەنجەو شان و ملمان
تەماشاو بیستن و خەوبینینمان
بەر لەوەی جوانی لەدەست بدا
بەدوو لاقی باریك و گۆچانێکەوە
تك تك
دینگ دینگ بەرەو ماڵی خوا دەبێتەوە
لەسێبەری تووترکێکدا گەمارۆی خۆی دەدا
لەدوا دیمەندا بەخۆی وەدەدا
خۆی خۆی دەکوژێ.

گۆرانیە ئەسمەرەکە

گۆرانیە ئەسمەرەکان

گۆڕینی رەچەڵەك

بڕیارم داوە: ئەوەندەی تەمەن ماوە
ببمە هاوڕێی هەمووان، بەئازاو ترسنۆکەوە
بەپاکیزەو شەڕانگێزو
عاقڵو شێتەوە
دڵم جێگەی رقی تێدا نەماوە
پەلکێك دەتوانێ بیکاتە هاوەڵی
مێرووولەیەکیش دەتوانێ
بیکا بەجێگە ژووانی خۆی.

www.pertwk.com

تامی روح

ئەوەی لەنەوەی پەلکە زوو زەرد دەبیٚ‌و هەڵدەوەریٚ
ئەوەی دەچێتەوە سەرچڵ
سەرکێش‌و غەرا دەبیٚ‌و دەشکیٚ
هەموو رۆژیٚ دار هەنارێك
هەمان حیکمەت دەڵێتەوە:
روح لەتامی دەنکمدایە
ئەو دەمینیٚ.

رەحمەت

زەوی بۆ ئەوە دروست بووە
مرۆ بەسەریدا بڕوا
ئاسمانیش بەکوڵ بگری بۆی.

نەغمەی شین

مۆسیقاژەنی روح سپی
عومرێکی بەسەربردووە
بێزارە لەئاوازی زەوی
ئەو چەندساڵەی ماوە لەتەمەنی
دەریا دەژەنێ.

گۆرانی شار

بەو هەموو ڕەنگە خەریکە کوێردەبم
بەو هەموو دەنگە کەڕو
بەو هەموو ئاژاوەو هەرایە لاڵ
روحم بەڕەڵڵاو ئازاد بکە با بفڕێ!
شار ئەو کاتە جوانە
کە جورئەتی جێ هێشتنیت هەبێ
هەمیشە باڵ لێك بدەی
بەردەوام هەڕەشە بکەی
ئەگینا زیندانە.

شاعیر

ئەوەندەی بگەڕێ بەشوێن وشەدا
ماڵی هەموویان دەناسێ
دەزانێ لەبن کامە بەرد
لاسکی تەڕو پاراویان دیارە
یا کام ئاو پڕە لەگەڕایان
هێندەی دەنووسێ
وەکی کوێری لێهاتووە
ئەگەر فووش لەچرای بکەن
بەپەنجە دەبینێ.

فەلسەفەی شیعر

بیرکردنەوە لەدەرەوەی شتەکان دا گێژەلووکەیە
لەناویان دا گیر بخۆی ترسێکی گەورەیە
چۆن تخووبیان دەبەزێنی؟
ئەوە پرسیاری شیعرەو کۆتایی فەلسەفەیە.

ئەی دڵ!

ئەی دڵ، چیت بەسەر هاتووە
چ شتێك روویداوە، تا نەتوانی رووبەڕوو
تەماشام بکەی؟
هەر جارەو بەبیانوویەك خۆتم لێ دەشاریتەوە
جورئەتی تەماشا بنووێنە

نهێنی بدرکێنە
ئەو هاوڕێیەی خۆت لەمەرگ ترساوە
ژێری بکەوە، دەست بەسەریدا بێنە
تازە چۆتە کەژاوەی بووکێنیەوە
بەتاری زیوینی قافیەو
ئاوازی ئاودامان درێژی کێشەوە
تەڕبووە پێی بووکی یەك شەوە
بەخوێنی وشەکانی
فریای بکەوە
ترساوە لەخشپەی پێی نەناسراوێك
کەلەو دیوی ماڵەکەیدا بۆ هەلێك دەگەڕێ
بیهێنە ژوورەوە
ژێری بکەوە
با لە سەرمان رەق هەڵنەیێ.

شيعر بوونەوەرێكی كێوی نییە..*

هەڤپەیڤین: ئازاد عەبدولواحید

دڵشـــاد عەبـــدوڵلا یەکێکـــە لـــەو شـــاعیرە بەرچـــاوانەی لەســـاڵانی حەفتایەکانەوە دەینووسی، بەڵاك لەهەشتایەکاندا ناسرا، هەرچەندە تا ئێستا چەندین کۆمەڵـە شـیعری خـۆی بەچـاپ گەیانـدووە، ئەگەرچـی رەخنەو لێکۆڵینەوە بەپێی پێویست کاری لەسەر دەقەکانی نەکردووە، بەڵام لەناو نەوەی شیعری خۆیدا شاعیرێکە تایبەتمەندیی خۆی هەیە.

بێجگە لەشیعر وەك نووسین لەزۆر بواری دیکەشدا کـاری کـردووەو خـــۆی تاقیکردووەتـــەوە. لەوانـــەش: رەخنـــەو بـــیروڕا دەربـــڕینو گۆشەنووســـینو رۆژنامەگـــەری. گۆڤـــاری (رامـــان) ئـــەم شـــاعیرەی بەســـەرکردەوەو ســـەبارەت بەشـیعری شـاعیرانی حەفتایـەکانو وەچـەی خـۆیو زۆر باسوخواســـی ئـــەمڕۆی رۆشـــنبیریی کـــوردی دوانـــدمانو ئەنجام ئەم گفتوگۆیەی لێکەوتەوە.

*سەنووسەری گۆڤاری (رامان) لەگـەڵ شـاعیر سـازیداوە لـەژمارە (103)دا بڵاوکراوەتەوە.

www.pertwk.com

***چۆن خۆت لەجیهانی نووسین و شیعردا دۆزییەوە، هەر رێکەوت بوو، یان؟**

—ئەوەنـدەی مـن زانیبێـتم و تـا ئێسـتا بـۆم روون بۆتـەوە، شـتێکی ئـەوتۆ لـەناو خێزانەکەمانـدا نـەبوو یارمەتیـدەربێ بـۆ خوێندنـەوەو نووسـین. خێزانێکـی هـەژاری نەخوێنـدەوار، ئەگەرچـی بـاوکم و دایکـم خەڵکی هەولێرن، بەڵام هەردووکیان لەبنەماڵەی جوتیاربوون، باوکم تا ئەو ساڵانەی دوایی خەریکی کشتوکاڵ و شینایی بوو، دایکیشم کچی پیـاوێکی باخچـەوان بـوو. هـەردووکیان نەچوونەتە قوتابخانـە، بـاوکم بـەخۆی خـۆی فێـرە خەرفـەکان کردبـوو، بەحونجـە هەنـدێك وشـەی دەخوێنـدەوەو بـەس، بـەڵام لـەناو بنەماڵەکەمانـدا کەسـێکی ئـازاو قسەزان و بەڕێز بوو. دوو کەسی گرنگ هەن لەژیانی مندا کە رەنگە ئەو بەهرەیـەی منیـان لەسـەرەتاوە خرۆشـاندبێ، ئـەوانیش داپیرم—دایکی باوکم— کە ژمارەیەکی ئێجگار زۆر شیعری میللی و گۆرانی لەبەربوو، هەموو جارێك گوێی بەو ئاوازانە ئاودەدام و هـەر قسـەیەکم بکردبا، ئەو دەیکـردە شـیعرو چـەند رسـتەیەکی دەوت، کاتێـك ویسـتم بنووسـم زۆرجاران ئەو رستانەی ئـەوم دەهاتـەوە یـادو لەگوێمدا دەزرینگانـەوە. ئەوەی تریـان کارەکتـەری سـۆفی خـدری باپیرم— بـابی دایکـم— بـوو کـە پیاوێکی رۆحانی ئێجگار نیشتمانپەروەر بوو، بەدەلیلی ئـەوەی یەکـەم کوڕی لەتەمەنی کەمتر لە18ساڵیدا ناردە شاخ و کردی بەپێشمەرگەو تا حەفتاکانیش یەکێك بوو لەپێشمەرگە پارتیزانـەکان. سـۆفی خـدر فێـری شـتێکی زۆر سـەیری کردم، ئـەویش ئەوەیـە کـە مـەرج نییـە هـەموو ئـەو

شتانەی هەن ببینرێن، چاو توانایەکی دیاریکراوی هەیە بۆ دیتن. ئەوەی بەچاوی دڵ دەبینرێ سەیرو سەمەرەترەو باشتریش دەمێنێتەوەو کاریگەریشی زیاترە. یەك لەقسە پڕ حیکمەتەکانی ئەو هەموو جارێ کە پێیان دەوت، سۆفی بۆ ناچیتە حەج. دەیوت، حەج دێتە لای من. ئەو زۆر شەو قسەو باسی ئەو تارمایی و هێزانەی بۆ دەکردم کە لەودیو بینراوەکانەوە دێن و دەیانەوێ زەفەری پێببەن، بەڵام چونکە نووری خوا دڵی روون کردۆتەوە هیچیان پێ ناکرێ لەگەڵی و هەردەم بەسەریاندا زاڵ دەبێ. ئەو دوو کەسە بەجۆرێك لەجۆرەکان بەدنیای رۆح ئاشنایان کردم، بەڵام کەی دەستم بەنووسین کرد.

لەخوێندن لەقۆناغی ناوەندی بووم، کە هەستم دەکرد شتێك هەیە لەناخمدا پەنگ دەخواتەوە، نەخوێندن دەتوانێ وەڵامی بداتەوە، نەقسەکانی مامۆستاکان... هەستم کرد لەناو وانەکاندا دەرسێك هەیە نەمخوێندووە، کتێبێك هەیە لەناو کتێبەکانی قوتابخانەدا نیمە. جارێکیان بەرێکەوت دەفتەری رەشنووسی شاعیرێکیان دامێ کە خوێندمەوە، ویستم لاسایی بکەمەوە، نەمکرد چونکە ئەوانەی ئەو زۆر سادەبوون. ماوەیەك کەوتبوومە خوێندنەوەی دیوانی شاعیرانی کلاسیکی (نالی)و (حاجی قادری کۆیی)و پاشان (کامەران موکری)و (جەمال شارباژێڕی) جگە لەوانە مەولودنامەو هەندێك نامیلکەی تریشم خوێندبووەوەو قورئانیشم خەتم کردبوو لای مەلا شەریف لەمزگەوتی شێخ مستەفاو بیستبووشم کە شێخ وتوویەتی، جۆرێك لەشیعرییەت لەقورئاندا هەیە. کەوا شیعر نووسین شتێکی ئاسان نییە، ئەوەی لەو

دەفتەرەدا خوێندمەوە ئەوە نەبوون کە مەبەستی من بپێکیٚو ئەو هێزی شـیعرەی لەقورئانیشـدایە هێزێکـی لەڕادەبـەدەرە، بۆیــە لەســەرەتادا لەئاست شیعر نووسیندا تووشی ترس‌و دڵەڕاوکێیەك بووم.

ئـەو قۆناغــە هەسـتی خۆشەویسـتی لـەدڵو دەروونمـدا جۆشـی دەخوارد، چەند کچێك لەگەڕەك‌و ناسیاو ببوونە مایەی جووڵاندنی ئەو هەسـتە، کەچی لەبەرانبەریانـدا تووشـی دڵـەڕاوکیٚ ببـووم. ئایا شـەرم تووشــی ئــەو حاڵەتــەی کردبــووم. تــا شــەوێکیان لــەناو دەفتــەری خوێندنـداو لـەدوا لاپـەڕەدا شـتێکم نووسـی، ئێسـتاش نـازانم چـۆن جورئەتم کردو ئەو ترسەم شکاند.

***تۆ وەك شاعیرێك لەقۆناغەکانی نووسینی شیعرتدا، خۆت بەقەرزارباری کـیٚ دەزانی؟ کیٚ تۆی هانداوەو دەستگیرۆیی کردووی؟**

–لەهــەولێر، ئەوکاتـەی دەسـتم پێکـرد، چـەند شـاعیرێك هـەبوون، دیارترینیان (عەبدوڵلاٚ پەشێو) بوو، بەلاٚم هەمیشە ئەو نەوەیـەی ئێمە گلەیی ئەوەمان هەبووە کە ئەوانـەی بـەر لەئێمـە هیچ شـتێکی ئـەوتۆیان بـۆ جـیٚ نەهێشـتووین‌و بـەهیچ شـێوەیەکیش هـانی ئێمـەیان نـەداوە. بەپێچەوانەوە کەمتەرخەم بوون لەئاست نـەوەی دوای خۆیانـدا. ئـەوان نـەك کولتـوورێکی شـیعریی باشـیان بـۆ جـیٚ نەهێشـتین، بگـرە ئـەوەی هەشبووە شێواندوویانە. لەهـەولێر کولتـوورێکی دەوڵەمەنـد هـەبووە، بــەلاٚم بــەکوردی نــەبووە، ئــەوان لــەبری ئــەوەی کــۆی بکەنــەوەو خوێندنـەوەی خۆیـان هـەبیٚ دەربارەیـان توورِیـان هەڵـداوەو روویـان کردۆتە جۆرە کولتوورێکی تر. جگە لە(پەشێو) هـەموو ئەوانـەی تر کە

لەهەولێر شیعریان دەنووسی نەیانتوانی ببنە جێگەی سەرنج، پەشێویش لەبەرئەوەی ئەزموونە شیعرییەکەی سنووردارە، ئەویش بۆ ماوەیەك فریام کەوت، بەڵام خۆی ئەگەر برادەرایەتیمان نەبووایە، ئامادە نەبوو بەدوای دەنگێکدا بگەڕێ لەناو ئەوەی دوای خۆیدا. لەدوای ئەوەدو هەشتەوە کە لەگەڵ (شێرکۆ بێکەس) لەیەك دەزگادا کارمان دەکرد، سوودم لەهەندێك شەخسیەتی شیعریی ئەو دیوە. تاکە شتێك کە پێم وایە لەهەموو شتەکانی تری شێرکۆ جوانترە ئەو سووتانە بەردەوامەیەتی بۆ شیعر، بۆیە زۆر بەداخەوە لەناو کورددا کەمتەرخەمییەك لەپێوەندی نێوان ئەوەکان هەیە. من ئەگەرچی ئەزموونێکی ئەوەندە دەوڵەمەندم نییە تا بتوانم شتێکی ئەوتۆ بۆ ئەوانەی دوای ئێمە دەستیان بەنووسین کردووە بکەم، بەڵام تا ئێستا لەهەر شوێنێکدا بۆم لوابێ دەستی چەندانیانم گرتووەو هاوکاریم کردوون. ئەگەر لەناو کورددا دە شاعیری گەورە هەبێ بۆ من باشترە لەوەی دوو سێ شاعیر هەبێ، ئەوکات منیش کە ویستم بنووسم سانسۆری ئەو دە شاعیرە بەسەرمەوە دەبێ‌و لەجیاتی دوو ئەزموون سوود لەئەزموونی دە شاعیر وەردەگرم.

***ئەدەب‌و داهێنانی ئێمە لەئاستی میللەتێکدا نییەو زۆر سست‌و لاوازە، هەن پێیان وایە ئەم سستیە پێوەندی بەپەککەوتەیی‌و ئیفلیجی بونیادی کۆمەڵگەی کوردییەوە هەیە. تۆ پێت وایە کە هەر دەبێ ئەدەب‌و داهێنان رەنگدانەوەی ئەم دواکەوتوویە بن، یان تەکانی خۆی بدات؟**

www.pertwk.com

-ئەم پرسیارە فرە لایەنە، هەندێکیان پێوەندییان بەو واقیعەوە هەیە کە میللەتەکەمان تێیدا ژیاوە. شەڕو بەرگری لەخۆکردن چەند قازانجی هەبووە کە نەیهێشتووە کورد لەفەوتان رزگاری بێ، ئەوەندەو زیاتریش زەرەری لێداوە. نائارامیو ناجێگیریی سیاسی کۆسپی گەورەی خستۆتە بەردەم گەشەسەندنی کولتوورو ئەدەبو هونەر، بەڵام ئەوانە بیانوو نین بۆ سستیو لاوازی ئەدەبو داهێنان. بەشێکی ئەو واقیعەتە پێوەندی بەجۆری تێگەیشتن لەئەدەبیشەوە هەیە کە ماوەیەکی زۆر وەکی پاشکۆی ئایدیۆلۆجیاو سیاسەت تەماشا کراوەو کاتێك ئەو دووانە هورووژمیان هێناوە هەندێك لەئەدەیبان تەواو دەستبەرداری ئەدەبەکەیان بوونو بەتەواوی تەرخان بوون بۆ بواری سیاسی، کەچی نەئەمیان ماوەو نە بەتەواوی ئەویشیان بووە وەکی (ئیبراهیم ئەحمەدو ئەحمەد هەردی) کە دوو قەڵەمی زۆر گەورە بوون لەئەدەبی کوردیدا، کەچی چوونە ناو دنیای کاری سیاسییەوەو ئەنجامەکەشمان لەبەرچاوە.

***کەواتە، پێت وانییە شیعرو شیعرییەت بەکەڵکی سیاسەت بێ، ئەی سیاسەت چەند ئاسۆی بەردەمی شاعیر بەرفراوان دەکا؟**

-سیاسەت دوور نییە لەژیانی هەموومان، هەر لەکۆنەوە لەسەردەمی گریكو رۆمانەکانەوە، لێرەش لەسەردەمی دەسەڵاتی سەفەویو عوسمانلیو ئیماراتە کوردییەکان سیاسەت هەبووە، خەڵکیش کەم تا زۆر بەشدارییات تێدا کردووە. ئێستاش سیاسەت پێوەندی بەژیانی رۆژانەی هەموو خەڵکەوە هەیە، بەڵام بیرکردنەوە

بەڕیتم و سیستەمی سیاسی بۆ ئەدیبێك كارەساتە، لەوەش كارەساتتر ئەوەیە شاعیرێك كە سێبەری خواوەندە لەسەر زەویدا بەپێوانەی سیاسەت، واتە دابەشكردن و لەتكردن مرۆڤ بپێوێ. پێوانەی شاعیر بۆ مرۆڤ خۆشەویستییە نەك ئینتیمای سیاسی.

***پێتان وایە خوێنەر بەشێك بێ لەپرۆسەی داهێنان. ئایا لەكاتی نووسینی قەسیدەیەك خوێنەر چەند ئامادەگی لەلات هەیە؟**

-كاری هاوبەش نییە، خەونی هاوبەش هەیە. جارێ من پێم وایە خوێندنەوە و خوێنەر شتێكەو رەخنەو رەخنەگر شتێكی ترە، دوو حاڵەتی جیاوازن. من زۆر بایەخ بەخوێنەر دەدەم تا ئەو ئاستەی خۆشم خوێنەری دەقی كەسانی ترم و بەچاوێكی پڕ بایەخ تەماشای بەرهەمی ئەوان دەكەم، پاشان من و خوێنەر زەمەن هەردووكمان دەگۆڕێ، لەیەك باردا نامێنینەوە. هەمیشە خوێنەر لەزیادبووندایەو زەمەنی خوێندنەوەش لەگەڵ هەڵكشانی زەمەنی داهێناندا فراوانتر دەبێ. ئێستا ئەوەی (نالی) دەخوێنێتەوە سەد قات لەجاران زیاترە، فرە خوێندنەوەش بۆ نالی هەیە، كەچی جاران لەنێوان ژمارەیەكی زۆر كەمی خوێنەران قەتیس مابوو، بەڵام رەخنە پێوەندی بەشارو بەوەعی سیاسی و كۆمەڵایەتی و ئەدەبییەوە هەیە. خوێنەری باش لەكوێرە گوندێكیش هەڵدەكەوێ، كەچی رەخنەگری باشی تێدا هەڵناكەوێ.

من كە دەنووسم بیر لەخوێنەر ناكەمەوە، بەڵام دڵنیام كە خوێنەری زیرەك لەشوێنێكی دەقدا ئامادەیەو شتی جودای لێ هەڵدەكرێنێ و ئەنجام دەق دەكاتە دەقێكی جیهانی.

www.pertwk.com

***لەناو شیعردا (زمان) سووڕی ژیانی خۆی هەیە، هەر لەوێوە زمان لەناو شیعردا نوێ دەبێتەوە، زمان لەشیعری تۆدا چۆن مامەڵەی لەتەکدا کراوە؟**

–پێم وایە زمانی شاعیر هەمیشە لەبورکان نزیکترە، لەهەناوی زەوییەوە دێتە دەرێ، وەکی هەور نییە بەسەر زەویدا بکشێ. زمانی شیعری تازەش جیاوازە لەزمانی کۆنی شیعر، ئەو زمانی گێڕانەوەو خیتابی بەسەردا زاڵبوو، کەچی زمانی شیعری تازە زمانی سووتانە، زمانی وردبوونەوەو رانانە، هێزی ئیحابەخشی تێدایە بۆ پاکبوونەوە. دوو قۆناغیش لەپاکبوونەوەی زمانی کوردییدا هەیە، یەکیان لەچلەکاندا کە هەوڵی پاککردنەوەی زمان درا لەدەرێ، ئەو کاتەی لەوشەی بێگانە پاك کرایەوە، هەوڵی دووەم لەهەشتاکاندا لەڕێی دۆزینەوەی زمانی ناوەوە بوو، زمانی خەون و بێئاگایی و تخووب تێپەڕاندن، زمانێك کە پێشتر بەو شێوەیە نەنووسراوە. ئەوەی زمان ئەنجامی دەدا لەپرۆسەی خولقاندندا جیاوازە لەوەی کە هەبووە، چونکە ئەگەر فۆتۆی هەمان ئەو شتانە بکات کە هەیە ئەوە جووینەوەیە، دوای ئەو هەموو مێژووەی داهێنان ئەگەر تەماشا بکەین رۆژ بەرۆژ کارەکە قورستر دەبێ. بەر لەوانیش ئەگەر شاعیرێك بینووسیبا ئاسانتر بوو لەوەی دوای ئەو دەنووسێ.

***باشە تۆ خۆت بەرانبەر زمان گرفتت هەیە. ئایا هەست دەکەی زمانی کوردی توانای هەبێ ئەوەی دەتەوێ بیڵێی؟**

–زۆرجار بۆ خۆم بیرم لەوە کردۆتەوە، جارێ زمان بەرهەمێکی گەردوونییە، هەر تەنیا مرۆڤ لەدروستکردنیدا بەشدار نییە، ئەگەر ئەو

وشـەیە خوردبکەمـەوە، دەبینـی زمـانی شـەو جیـاوازە لـەهی ڕۆژ، هـی ناوچـە سـاردەکان جیـاوازە لـەهی ناوچـە گەرمـەکان، زمـانی قۆنـاغی منداڵی و گەورەییش.. زمانی شارو لادێ.. کەسێك کە لەئەستێرەیەکی ترەوە بێ بەهـەمان زمـان لەگەڵمان نـادوێ کـە ئێمـە لەسـەر زەویـدا پێـی دەدوێین. دەتوانین زۆر وردەکاری لـەو شـێوەیە بـاس بکـەین. لەبەرانبـەر ئەوەشدا زمانی حاڵەتە نادیارەکان و کەشفکردنی مـەجهولیش هەیـە کـە زۆر جاران لەشیعرەکانی (نالی)دا تەواو بەرجەستە بووە.

لەدەوری تۆیە ئەی خورشیدی پڕتەو بەخشی شەو گەردان
کە نالی وا لەحالاّتی میحاقی ماهی نەو دایە.

مەسعود محەمەد (لەدەوری) پیّ ڕاستترە کەچی مەلا عەبدولکەریمی مـودەڕیس (لـەدووری) نووسـیوە، دەورەکـە مانـاو دەلالـەتی گـەورەتر دەدا، ئەوەم مەبەستە لەزمانداو گرفتـی شـاعیر لەگەڵ زماندا گرفتێکـی ئەزەلییە، چونکە تاکە بەربەست لەبەردەمیدا لەحاڵـەتی وتـن و نەوتنـدا زمانە.

زمـان پشـت بەکۆمـەڵێك پێوەنـدی دەبەسـتێ، ئـەو پێوەندییانـە لای شـاعیر هـەردەم لەتازەبوونەوەدایـە. کـاتی خـۆی لەبـەردەم پەنجـەرەی ژوورەکەمـدا لەسـلێمانی، دار هـەنارێك هـەبوو، کـاتی گـوڵکردن، یـان پـایزان دیمـەنێکی هێنـدە جـوانی دەنوانـد کـە دڵـی دەکـردە دەنکـە شـیرینەکانی، هەرچـەندە ویسـتم ئـەو دیمەنـە بگوازمـەوە نـاو شـیعرم

نەمتوانی، چونکە لەشیعردا ئەو دار هەنارە نامێنێ و تێکەڵ بەژمارەیەك پێوەندی تر دەبێ، بۆ نموونە رەنگە ببێتە نامەیەکی پێچراوە کە سروشت بۆی خستوومەتە پۆستی وەرزەکانی، تا کە خوێندمەوە سەرلەنوێ بەجوانی خۆی وابەستەم بکاتەوە، یان هەر شتێکی لەو چەشنە، گرنگ ئەوەیە هەمان دار هەناری ناو سروشت و لەهەمان حاڵەتدا و لەناو تۆڕی ئەو پێوەندانەدا نامێنێ کە لەسروشتدا هەیە.

لەوەوە بۆمان روون دەبێتەوە کە زمان بەشیعردا یەك ئاراستەی نییەو یەك دیویشی نییە، وشەکان ئاوێنە نین، ئەویش بن، یان کۆماوەن، یان قۆر ئەوەی دەینوێنن هەر ئەوە نییە کە هەیە، لێرە قسەیەکی ڤالێریم دێتەوە یاد کە دەڵێ، ماسی دەسکردی سروشتە، بەڵام (حۆری دەریا) کە نیوەی کچەو نیوەی ماسی دەسکردی خەیاڵی مرۆیە. لێرەدا نابێ بایەخی ئاوازی ناو شیعر لەبیر بکەین کە زۆر جاران ئەو دەبێتە مایەی دروستکردنی جۆرە پێوەندییەك کە هەرگیز بێ ئەو دروست نابێ.

زمانی کوردی نزیکە لەسروشت، بۆیە دەبینین وەکی ئەو یەك رەهەندی تێدا زاڵە، بەراستی من لەناو ئەو فەرهەنگە یەك ریتم و یەك رەهەندیەدا هەست بەنامۆ بوون دەکەم، بۆیە یەکەم هەوڵی تازەبوونەوە بەرزگاربوون لەو حاڵەتە دەست پێدەکا، بەو نامۆییە دەست پێدەکا. پێشتر لەشوێنێکی تر نووسیومە: ئەو چەقۆیەی سێوێکی پێ قاش دەکرێ هەمان چەقۆ نییە کە بەدەست قەسابێکەوەیە ئەویش هەمان چەقۆی دەست دکتۆرێك نییە. چەقۆی ناو جامخانەی دوکانێك ئەو

چەقۆیە نییە کە لەشەوی تاریکدا بەدەست بازوو توندێکەوە دەبریسکێتەوە، ئەویش ئەو چەقۆیەی دەست بازوو بلووریەك نییە کە لەچێشتخانەدا ئارووی پێ قاش دەکا.. ئەو لەهەر شوێنێکدا لەپێوەندیدایە لەگەڵ ژمارەیەك کەرەستەو کەسی ترەوە، لەگەڵ چەنگاڵو کەوچكو قاپو سفرەوە کەسی ترەوە، لەگەڵ چەنگاڵو کەوچكو قاپو سفرەوە جیاوازە لەوەی بەتەنیاو لەشوێنێکی تردا بەتەنیاو پرە وەحشەتە. لەشیعری کوردیدا چەقۆ بەکار نەهاتووە، ئەگەریش بەکارهاتبێ بەسەر ملی ئیسماعیل پێغەمبەرەوە بووە، یان بەسەر ملی قوربانییەوە، واتە هەر بەدەست زاڵمو دەسەلآتدارەوە بووە وەکی ئەوەی دیمان بەدەست شێخ زاناوە، ئەی کە ژنێکی نازەنین سەری هەوری پیازو ئاسمانی سووری تەماتەی پێ شەق دەکاو شەوی باینجانی پێ ئەنجن دەکا؟

***ئێوە لەو شاعیرەن کە زۆرتر لەناو (مانا)، بەواتایەکی دیکە بڵێین لەناو مێژوودا، کاردەکەن، ئەو جۆرە کارکردنە چەندێ لەگەڵ ئەو رایە یەکدەگرێتەوە کە شیعر نووسین زیاتر ئاگر کردنەوەیەك بێ لەناو زماندا؟**

–ئەو جۆرە سەرنجانە رەنگە لەدیوانی (حەج)ەوە دروست بووبێ، کە من پێم وایە ئەوەش وانییە. دیوانی حەج هیچ پێوەندی بەمێژووەوە نییە. نووسینەوەی سەرلەنوێی داهێنانە لەرێی دروستکردنی پێوەندییەوە. بەکارهێنانی تەکنیکێکە بۆ رزگاربوون لەهەندێك جۆرە دووبارەبوونەوە. با هەندێك لەو حاڵەتانە روونتر بکەمەوە، من کە قەسیدەی حەجم نووسی، کە یەکێکە لەشیعرەکانی ناو دیوانەکە،

www.pertwk.com

سەرەتا هیچ بیرکەو مانایەکم لا نەبوو جگە لەوشەی (حەج) خۆی. لەسەر کاغەزێکی سپی نووسیم بەبێ ئەوەی نیازی شیعر نووسینم هەبێ، هەندێ جار بۆ خۆم وشە دەنووسمەوەو لێی ورد دەبمەوە، شیعرییەت لەکوێدایە. دەشێ ببێتە شیعر. هەر لەخۆمەوە کەوتمە نووسینی رستەی یەکەم (سڵاو لەبەردێك، بەردێك کە رەنگی شەوێکی درێژی، بیابانی خڕکردۆتەوە لەخۆیدا..) ئیتر رستەی تری بەدوای خۆی راکێشا. کاتێك زانیم تووشی حاڵەتێکی نائاسایی هاتوومو خەریکە وەسفی کەعبە بکەم، زانیم بەهەڵەدا چوونێك لەئارادایە، چۆن رزگاربم. پێویستیم بەهێزێکی وا هەبوو کە مەنتیقێك بداتە دەرچوونم. وەکی چەخماخە (نالی) هاتو رزگاری کرد، ئەوەیە وەفای داهێنەران کە نـاهێڵن پشـتمان بکەوێتە زەوی زوو فریامان دەکەونو بەرزمان دەکەنەوە. ئەوجا دەمێنێتەوە، ئایا من لەوەعیەوە ئەو کارەم کردووە، نەخێر نیوە وەعیو نیوە بەنائاگایی، هەر هێندە وەعییەم هەبووە کە نالی ماوەیەك لەچیای عەرەفە ژیاوەو دوورکەوتۆتەوە لەزێدو کەسوکارو باقی ئامادەبوونی ژنە شارەزوورییەکە حاڵەتی هاوبەشی نێوان منو نالی-یە. ئایا ئەوە چ پێوەندی بەمێژووەوە هەیە. ئەوەی دڵدارو حاجریو مەولەویو خەیامیش هەروا. ئەوە سەرلەنوێ خوێندنەوەی عەشقی ئەوانە، نووسینەوەی ئایینێکی تازەیە لەئەشکەوتی عەشقی ئەواندا کە دواجار عەشقی هەمووانە. بۆ ئەو رایەی بەڕێزتان کە من لەناو مانا کاردەکەم، رەنگە ئەوە راستییەکی تێدابێ، لەو سەردەمی بێ ماناییەدا دۆزینەوەی مانا کارێکی زەحمەتو دژوارە. (ئەنوەر

مەسیفی) زۆر شتی نووسی و بەبێ مانا حیساب دەکرا، دواجار مردن مانای بەخشی بەو هەموو بێ مانایيە. دڵنیام جۆرەها مانا خۆیان مەلآس داوە لەبن داروبەردی رۆژەکانماندا چەندی بگەڕێین زیاتریان دەدۆزینەوە.

پاشان من لەگەڕان و پشکنینمدا بەدوای ماسك و دەمامكێك دەگەڕێم بۆ خۆم بەکاری بێنم بۆ ئەوەی تووشی دووبارەکردنەوەی خۆم نەبم، زۆر لەو حاڵەتی خۆ جووینەوەیە دەترسم. ئەوەی لاشم روونە ئەوەیە کە مانا نابێتە شیعر. ئەگەر شاعیر نەتوانێ لەپرۆسەیەکی شیعریدا بەرهەمی نەهێنێ، واتە لەدەرەوەی شیعرەکەدا بوونێکی بەو چەشنەی نەبووە. با پێشت بڵێم، من ئەو جۆرە شێوەکارکردنەم لەچییەوە هەڵێنجاوە، رێك سوودم لەشێوازی تازەی کارکردنی شێوەکاران وەرگرتووە. من خۆم زۆر سەیری تابلۆی هونەرمەندانی ئەوروپا و دنیا دەکەم، لەهونەری تازەی ئەوروپادا جۆرە شێوازێك هەیە کە کەرەستەکانی ناو ژیانی مرۆڤ وەکی کورسی و ساردکەرەوە و پانکەو تەلەفزیۆن و چی و چی دەکاتە کەرەستەو بەشێوەیەکی تر دایاندەنێ، یان دەیانگۆڕێ و دەیانخاتە حاڵەتێکی ترەوە بۆ ئەوەی ماناو دەلالەتێکی تر ببەخشن.

***بۆ ئەوانەی کە ناحەزی شیعری نەوەی ئێوەن چی دەڵێن، کە پێیان وایە زمانەکەتان کە شیعری پێ دەنووسن سەقەتە؟**

–لەکوێ وایان وتووە. ئەگەر مەبەست نووسینە، من شتێکی جیدییانم نەخوێندۆتەوە. جگە لەهەندێك بوختان کە دوژمنانی

www.pertwk.com

تازەگـەری لەهەشـتاکانەوە دەینووسـن. ئـەوان هـەر بەتـەنیا پـەلاماری زمـانی ئێمـەیان نـەداوە، بەڵکو خوێنیشیان حەڵاڵکردبووین، کاتێك کە دەیـانوت ئێمـە دژی کولتـورو زمـانو ئـایینو نەتـەوەو چـیو چـین. ئەوانەی ئەو جۆرە قسانەیان لەختوخۆڕایی هەڵدەبەست بەشێکی هـەرە زۆریـان لـەدامودەزگاکانی بەعسـدا کاریـان دەکـرد، یـان کۆنەپەرسـتە پووچەکان بوون، ئەوانەی خۆیان هیچیان پیٚ نەبوو، ئەگینا ئێمە هیچ کاتێـك دژی کـۆن نـەبووین، بـەڵکو دژی کۆنەپەرسـتی بـووین. یەکـەم بەرهەمی (منو جەلال بەرزنجیو عەباس عەبدوڵلاٚ یوسف) کە دامانە مدیریـەتی رەقابـەی عـیراق تـا موافەقـەت لەسـەر بڵاوکردنـەوەی بکـەن لە1978 کە ئەوکات وابوو، نووسراوێكو دەقەکانمان ناردبوو بەناوی ژمارە (3) کە وەڵامیان داینەوە نووسیبوویان: ئەوە کارێکی تەخریبی تەدمیرییـە!! کـیٚ خوێندبوویـەوە؟ بەدڵنیاییـەوە ئـەو ئەدیبـە کوردانـەی چاوساغییان بۆ بەعس دەکرد. بەبیٚ ئەوەی پیٚ بزانین فایلێکی رەشیان بـۆ ئامـادەکردبووین. ئێمـە دیـوێکی تریشـمان هـەبوو کـە لـەناو هێـزە سیاسییەکانی کوردستانیش بایەخێکی ئەوتۆمان پێنەدەدرا، چونکە بانگەشـەی ئـەوەمان دەکـرد کـە نـابیٚ ئـەدەب پاشـکۆی سیاسـەت بـیٚو بچێتە سـێبەری چـەکەوە، ئێمـە دەمانویسـت شـیعر لـەجۆرە وابەسـتە بوونێـك رزگاربکـەین کـە بەدرێـژایی نیـو سـەدە گرفتـار بـوو پێیـەوە. ئەویش بینین بەچاوی سیاسەتەوە، نە چاوی شاعیر شتێك دەبینـیٚ کە زەحمەتە چاوێکی تر بیبینیٚ، بەلاٚم ئێمـە دژی سیاسـەت نـەبووین، دژی فاشـییەت بـووین لەبیرکردنـەوەو کـەلتوورو رەوشـتدا، کـەسمان ئامـادە

نەبووین بەهیچ جۆرێك مساوەمە لەگەڵ بەعسی بکەین. بەو ئەندازەیەی ئێستاش (خەزعەل ئەلماجدی) ماوە کە یەکێتی نووسەرانی بەغدا ویستیان کۆڕێکمان بۆ ببەستن و لەهەمان رۆژدا یادێکی تایبەت بەفەلەستین هەبوو، ئەوکات حەمید سەعید سەرۆکی یەکێتی نووسەرانی عیراق بوو، لەڕێی خەزعەلەوە داوامان کرد کە ئەو لافیتەیەش هەڵبگیرێ کە پێوەندی بەو یادەوە هەیە، ئەگەرچی ئێمە رێز لەبۆنەی میللەتێك دەگرین، بەلاَم شیعری خۆمان ناخەینە ناو چوارچێوەی هیچ بۆنەیەکەوە، شاعیرەکان جەلال بەرزنجی و هاشم سەراج و باوەکرو من بووین و ئازاد مەولودو مەحمود زامداریش هەریەکە شتێکیان دەربارەی ئەزموونی ئێمە نووسیبوو. کەچی بەسوپاسەوە سەرۆکی یەکێتی نووسەران رێزی لەداواکەمان گرت و کۆڕی بۆنەکەی خستە کاتێکی ترەوە.

***رەنگە لەگەڵمدا هاوڕابیت کە شیعر وەك هونەرێك لەو سەردەمەدا بەتەنیا و دوورەپەرێز لەهونەرەکانی دیکە ناژی. ئایا وەك شاعیرێك چەند سوودت لەهونەری شێوەکاری وەرگرتووە؟**

–سەردەمی تازە سەردەمی تێکەڵابوونە، هەموو هونەرەکان لەگەڕان و پشکنین و دۆزینەوەی تەکنیك و دەربڕینی تازەدا شیعریان دۆزیوەتەوە بۆ نزیکبوونەوەی زیاتر لەمرۆو فراوانکردنی ئاستی دەربڕینی و وێناکردنی حاڵەتە چەخماخییەکان کە تەنیا شیعر فریای وێناکردنیان دەکەویّ. شیعریش سوودی لەتواناکانی ناو ژانرەکانی تر وەرگرتووە، بۆ نموونە شیعر سوودی لەشێوە دەربڕینەکانی دراما

www.pertwk.com

وەرگرتووە بۆ دەرخستنی سیمای کەسایەتییە شیعرییەکانو بەکارهێنانی وەزو توانای دەنگەکان لەڕێی دیالۆگو گفتوگۆی ناوەوە، هەروەها لەکۆنەوە شیعر سوودی لەمۆسیقا وەرگرتووە بۆ داڕشتنی سۆناتاو سوودیشی لەسینەما بینیوە بۆ وێناکردنی حاڵەتە شیعرییەکانو سوودی لەتابلۆو شێوەکاریش وەرگرتووە بۆ چۆنیەتی دەرخستنی تۆنەکانی ڕەنگو دۆزینەوەی ڕووبەری ڕەنگدانەوەکانی ڕۆحو دۆزینەوەی زمانی موجەڕەدو لەچەشنی ئەوانەی کاندنسکی دەیکا لەبەکارهێنانی ڕەنگدا.

من خۆم حەزم لەشێوەکارییەو ئێستاش زۆر جاران کە تەنیا دەبم لەگەڵ خۆمدا تەماشای ئەلبوومی شێوەکارەکان دەکەمو زۆریش حەزم لەهونەری تەعبیرییە، بەتایبەتی گۆگانو حەزم لەتابلۆ خەون ئامێزەکانی شاگالە، ئەو دوو هونەرمەندە یەکیان فێری ڕستەی بازوو ئەستووری بەر گەرمای جوانی کردووم وەکی چۆن خۆی لەژنەکانی تاهیتیدا ئەو جۆرە سیحرەی دۆزییەوە. شاگالیش هەمیشە خەونی گەڕانەوەیە، ئەو بۆ وڵاتو من بۆ منداڵی. لەناو پەیکەرتاشەکانیشدا حەزم لەتابلۆ باریکە درێژەکانی (جیا کومیتیە)و لەهونەری کوردیشدا بەشێك لەتابلۆکانی (ئیسماعیل هەیاتو جەزا بەکرو قەرەنی جەمیلو مەدحەت کاکەیی). پێوەندیم لەگەڵ ئەواندا خۆشە، لەناویاندا (مەدحەت کاکەیی) زۆر نزیکە لێمەوەو هەر جارەی کە دێتەوە وڵات کاتێکی زۆری لای منە. مەدحەت گەنجینەیەکی دەوڵەمەندی تواناو ئەزمونو شارەزاییە.

***هەن پێیان وایە ئێوە لەتەنزیرکردن بۆ شیعر نوێخوازترن وەك کە لەتێکستی شیعرەکانتان، ئێوە چی دەڵێن؟**

–بەشێکی یەکەمی وەڵامی ئەم پرسیارە بۆ خوێنەران بەجێدێڵم، پێم وایە ئەگەر شیعرەکانم زۆر لەپێش تەنزیرەکان دا نەبن هیچم بەهیچ نەکردووە، چونکە لەبنەڕەتدا من خۆم وەکی شاعیر دەبینم نەك تەنزیرەکردن بۆ شیعر.

***راستە ئەو نەوەیەی ئێوە کە هاوتەمەنی شیعری تۆن زۆر لەبارەی مۆدێرنیزم و پۆست مۆدێرنیزم قسە دەکەن، بەڵام تا ئێستا دەقێکی سەر بە پۆست مۆدێرنیزمتان نەنووسیووە؟**

–بەشی زۆری شیعرەکانی (بەختیار عەلی و کەریم دەشتی و هاشم سەراج) پۆست مۆدێرنیزمن ئەگەر بەو پێوانەیە بیانپێوی، بەشی هەرە زۆری شیعرەکانی گرووپی هەولێر لەهەشتاکاندا شیعری مۆدێرنیزمن، بەڵام شیعر بەو پێوانەیە ناپێورێ، ئەوە کاریگەری ئەدەبی فارسە پەرپوەتەوە ئێرە تاکە پێوانەی زیندووی شیعر شیعرییەتە نەك هیچ شتێکی دی.

***(روانگە) تەوژمێکی ئەدەبی بوو، وەك خۆیان دەڵێن یارو نەیاری زۆر بوو، هەن پێیان وایە لەجووڵاندنی گۆمی ئەدەبی کوردی کاریگەری خۆی هەبووە و هەیانە زیاتر بەگوتارێکی سیاسی دەزانن وەك لەوەی گوتارێکی ئەدەبی بێ، ئێوە چی دەڵێن؟**

–موغامەرەی (روانگە) گەیشتە شوێنێکی داخراو، چونکە لەبنەڕەتەوە دیدێکی ئەدەبی هاوبەشی نەبوو، بەڵکو بێزاربوونێکی

وەستاو. بەیانی روانگە لەڕووی ئەدەبییەوە زۆر لاواز بوو، دواتر دوای سالێك جۆرێك لەمێزگرد توانییان لەویٚ بەشێك لەبۆچوونی ئەدەبی خۆیان بەیان بکەن، بەلاٚم بەڕاستی (روانگە) گۆمەکەی هەژاندو جموجۆڵێکی ئەدەبی دروست کرد. داینەمۆی جولاٚنەوەکە (شێرکۆ بێکەس و حوسێن عارف) بوون. ئەوانەی دژی بوون کۆنەپارێزو هەموو ئەوانەبوون کە پێیان وابوو ئەدەبی کوردی دەبیٚ لەئاشی واقیعییەتی سوشیالیستی بکات، ئەو جۆرە بیرکردنەوەیە زیانێکی زۆری لەئەدەبی کوردی دا. روانگە جیهانبینییەکی تازەی لەپشتەوە نەبوو، ئەوانەی باسی رەهەندی سیاسی دەکەن لەو تەوژمەدا ئەگەر مەبەستیان ئەوەبیٚ کە ئەوانەی بەیانەکەیان ئیمزا کردووە تەسەوری سیاسییان هەیە ئەوە راستەو عەیبەیش نییە، چونکە ئەوانە ئەمڕۆش لەڕووی سیاسییەوە ئەدیبانی سەر بەمیللەتی خۆیانن و لەم رووەوە هیچ لەکەیەك لەژیانیدا نییە.

***قۆناغی شاعیرانی سەردەمی گۆران بۆ خۆیان خاسیەت و جیاکەرەوەیەکیان لەشیعری خۆیان بەجیٚ هێشتووە، سەردەمی روانگەو سالاٚنی حەفتا خۆیان لەقۆناغی گۆران بەجیاواز دەزان، دەکریٚ بزانین بەشێوەیەکی گشتی خاسییەتی جیاکەرەوەی شیعری ئێوە دوای ئەوان لەچیدا دەبینین؟**

-جاریٚ دەبیٚ رستەکە بخەمە باری تاکەوە، چونکە ئێمە ناوی گرووپمان لیٚ نرا، بەلاٚم گرووپ نەبووین، کۆمەڵە شاعیرێك بووین جیهانبینیمان لەیەك نزیك بوو، خۆ ئەگەر وانەبوایە ئەو بەیانەی بڕیاربوو بینووسین دەمانووسی. ئەوکات لەهەشتاکاندا پێم وابوو کە

داهێنـان کـارێکی فەردییـەو بـەکۆ ئـەنجام نـادرێ، بەتایبـەتی شـیعر. لەهەشتاکاندا وەرچەرخانێك لەزمان و تێگەیشتن لەشیعر روویدا، کاتێك ئـەوروپا لەلایـەن ژمارەیـەك شـاعیرەوە دۆزرایـوە وەکـی کیشـوەرێکی گەورەی داهێنان نەك وەکی هێزێکی سیاسی و ئابووری. یەکەم قۆناغی تازەگەری سەردەمی (گۆران) لـەژێر کاریگـەری ئـەدەبی عوسمـانی بـوو، تەوژمی دووەمـی تازەگـەری ئـەوروپا بـوو، کـە دیـارترین خاسیەتەکانی دوورکەوتنـەوە لـەزمانی خیتـاب و زمـانی کـۆ بـوو- لـەڕێی دۆزینـەوەی زمـانی نـاوەوە تـەعبیر لەزەمـەنێك کـرا کـە سەرچـاوەکەی زاتـی مـرۆ خۆیەتی نەك دەرێ. پاشان ئایدیۆلۆجیایەك لەئارادا نەما، پەنجەرەکان بـەڕووی مـرۆ کرابوونـەوە نـەك ئایـدیۆلۆجی. ئەگـەر سـەرنج بـدەی لەکوردسـتاندا دوای نـەوەدەکان ئـەوروپای سیاسـی و دیمـوکراتی دۆزرایـەوە، کەچـی ئـەوروپای عـەقڵ تـا ئێسـتا بەزەحمـەت دەگـا. بەربەسـتەکان زۆرن، ئـایین و کولتـووری توندوتیـژی، ئـازادی و داهێنـان ئـەوروپای خرۆشـاند، لای ئێمـە تـرس لەهـەردووکیان هەیـە. لەهەشـتاکانەوە لەهەنـدێك لـەو تابلۆیانـە دراو حـەرام کراوەکـان هاتنـە ناوەوە لەوانە باسکردنی لـەش و لەئەدەبیشدا رێبازی هونـەر بـۆ هونـەر کە ماوەیەك لەترسی رەخنەی شمولی بەترسـەوە نـاوی دەهێنـرا، کەچـی ئەو رێبازە زۆر گۆڕانی گەورەی لەئەدەبی جیهاندا ئەنجام دا.

ئەگەر سەرنج بدەی لەشیعری کوردیدا (مەبەستم شیعری کلاسیکە) زۆر جـار بەشـیعری لـەدژی دەروێشـایەتی و شـێخایەتی نووسـراوە، کەچی لەشـیعری تـازەدا هەنـدێك لـەو جـۆرە کـۆت و پێوەندانـە لەگـەڵ

ئەوەی هەن ترسێك هەبووە لەباسکردنیان، ئەوەش بۆ بالاّ دەسەلاّتی کوێخایانەی سیاسەت دەگەڕێتەوە، کە لەدوای ئازادبوونی کوردستانەوە ئەو جۆرە ترسە بەجۆرەها شێوەو لەناو جۆرەها بەرگی ڕەنگاوڕەنگدا بەرهەم دەهێنرێ.

بەلاّم سەبارەت بەخاسیەتی شیعری هەشتاکان پێویستە ئەوەشمان لەبەرچاو بێ، لەسەرەتاوە تا ناوەڕاستی هەشتا لەجیهاندا زۆر گۆڕان روویاندا، لەسۆڤیەتو لەئەوروپا و لەئەمریکا لەچینیش، ئەو گۆڕانانە پڕوشکیان بەر رۆژهەلاّت کەوت. لەئەدەبو هونەردا زۆر شتی گۆڕی، کەچی رژێمەکان هیچیان بەسەر نەهات، بەڵکو توندتر کران. سەرنجم داوە لەئەدەبی ئەوروپاشدا کە باس دێتە سەر هەشتاکان باسی ئەو گۆڕانە دەکرێ کە دەکرێ بەقۆناغی تێپەڕاندنی مۆدێرنیزمی ناوبنێین. قۆناغی کرانەوە بەسەر هەموو بیروبۆچوونەکانو قەتیس نەبوون لەجومگەی یەك بیروبۆچووندا.

لەدوای ئەوەدو پێنجەوە گۆڕانێك لەئەدەبی کوردییدا روویدا، بەهۆی بارودۆخی سیاسی ئەوکاتو شکست هێنانی شۆڕش، مرۆی کورد بەرەو ناوەوە تێکشکا، ئەوە جۆرە زمانێکی تری دۆزییەوە، کە زمانی زەمەنی ناوەوەی مرۆیە، زەمەنی گەڕانەوە بۆ ئەفسانەو سەرەتاکانو دۆزینەوەی بەدیل بۆ پاراستنی رۆح لەهەر جۆرە رووخانێك رێك وەکی هەمەنگوای لەپیرەمێردو زەریادا دەڵێ، مرۆڤێك دەشکێنرێ وەلێ ناڕووخێ!

کەچی هەشتاکان رۆژگاری تر هاتە پێش، رۆژگاری ئیرهاب و خوێن، کە شکست ئەوەشی هاتە پاڵ و لەولاشەوە شۆڕش دەستی پێکردبووەوە. ئەو بارودۆخە ئاڵۆزە لەشارەکانداو لەناو ئەدەبدا رەنگیان دابووەوە. ئەدەبێك کە وابەستەی شاربوو، ئەوی تر وابەستەی لادێ کە لانکەی شۆڕش بوو. من خۆم لەگەڵ ئەدەبی شاربووم و پێم وابوو کە ئەفراندن چەکێکە هیچی کەمتر نییە لەسەنگەر لەکاتێکدا کە هەردووکیان بوونیان هەبیٰ و بەوپەڕی مەسئولیەتەوە کار بۆ پاراستنی رۆحی میللەتێك بکەن. لەشاخ ترسی شەڕی براکان لەئارادابوو، کەچی لەشار براکان بەشێوەیەکی تر جیاوازبوون.

***ئێوە لەزۆر بواردا خۆتان تاقی کردووەتەوە، لەبواری شیعرو لەبواری گۆشە نووسین و رۆژنامەگەری، بواری رەخنەو نووسین و بیروڕا دەربڕین ئایا هەست دەکەن شیعر نەیتوانیبێ تینوویتیان بشکێنێ، یان هەموو ئەو بوارانەی دەربڕین بەتەواوکەری یەکتر دەزانن؟**

-من خۆم بەشاعیر دەزانم، یان حەز دەکەم شاعیربم، ئەوانی تر بیانوویەکن بۆ گەیاندنی پەیامی شیعری خۆم، ئەوە لەئێستاداو بۆ بەراوردکردن وەکی دی کاری رۆژنامەگەری نەیتوانیوە لەشیعرم دووربخاتەوە، وەکی هەندێك کەسی ئەوەیان هەیە بەڵکو من زۆر سوودم لێ وەرگرتووە بۆ دۆزینەوەی زمانێك کە پێیەکی لەئاسمان بیٰ و ئەوی تری لەسەر شەقام بابێینە سەر ئەوەی ئایا شاعیر ئەمڕۆ هەر دەتوانیٰ شیعر بنووسیٰ، نەخێر. من دەتوانم بیٰ دوودڵی راوبۆچوونی

www.pertwk.com

خۆشم دەربارەی دیاردەکان، دەربارەی ئەزموونی شیعریی چیو چی تریش دەربڕم.

***چەند رەخنە ئاوڕی لەبەرهەمەکانت داوەتەوە. هەست ناکەن (رەخنە) بەرانبەرتان بێدەنگی لێ کردبێ. هۆیەکەی بۆچی دەگێڕیتەوە؟**

–رەخنە هەردەم لای ئێمە وابووە روو لەدەقێك دەکا کە رووناکی ئیعلامی لەسەربێ، من ماوەیەك رۆژنامەیەکی رۆژانەم لەبەردەست بوو ئێستا گۆڤارێك، رۆژێك بانگەشەم بۆ دەقێکی خۆم نەکردووەو تەکلیفم لەهیچ رەخنەگرێك نەکردووە ئەگەر رەخنەگری راستەقینە هەبێ کە شتێك دەربارەی شیعری من بنووسێ. دەقی گرانو جیاواز درەنگتر دەناسرێ.

***لەهەشتایەکان کۆمەڵێ شاعیر هەریەکەیان بەتایبەتمەندیی خۆیەوە لەژێر ناوی شاعیرە پێشڕەوەکان لەژێر (ساباتێکدا) کۆکرانەوە، تۆ چەند لەگەڵ ئەو ناونانە بووی. چی لەگەڵ شاعیرەکانی دیکە کۆیان دەکردیتەوە؟**

–ئەو ناوە شاعیرەکان دایاننەهێنابوو، بەڵکو لەدەرەوەی ئەوان هاتبوو، بەڵام بەهەق پێشڕەوبوونو شیعری کوردییان لەچوارچێوەی دواکەوتوو و لەدەست دایناسوورە ئەدەبیەکان دەرهێنابوو.

دیارە بەباشی دێتەوە یادتان، چونکە بۆ خۆشت زۆرجاران لەگەڵماندا دادەنیشتیو نزیك بووین لەیەکترەوە، ئەو برادەرانە خەمی هاوبەشمان هەبوو، لەیەکترەوە، ئەو برادەرانە خەمی هاوبەشمان هەبوو، لەگەڕانو پشکنینو سۆراخدا هاوبەش بووین، سەردەمەکەش وابوو پێویستی بەگرووپو کۆمەڵ هەبوو بۆ پاراستنی یەکتری، چونکە

لەبەرانبەر ئەواندا هێزێکی زۆری کۆنەپارێزو کۆنەپەرستو سەلەف هەبوو. هەر جارەو بەبیانوویەك کە شەڕیان پێ دەفرۆشتین، تا ئەو کاتەی جارێکیان خەزعەل ئەلماجدی کە ئەو کات برادەرمان بوو لەگۆڤاری (الف باء) گۆشەیەکی لەژێر ناوی (الجيل الثالث من الشعر الكردي) نووسیبوو، هەندێك رەخنەگری کورد کە کەوتنە وەلامدانەوە، باش بوو، کەسێکی غەیرە میللەتی خۆت باسی شاعیرانی میللەتەکەت بکاتو تۆ وەلامی بدەیتەوە وانییە، بزانە رقی ئەوانە گەیشتبووە چ ئاستێك ئەوەی سەیرە ئەوانەی ئەو کات دژایەتی ئێمەیان دەکرد لەم دواییەو بەتایبەتی لەدوای راپەڕینەوە کەوتنە نووسین دەربارەی ئەزموونی شیعریی هەندێك لەو شاعیرانەی بەشاعیرانی (پێشڕەو) ناسرابوون. ئەوە ئەگەر پەشیمان بوونەوە بێ ئاساییە، بەلام پێم وایە جۆرێکە لەریایی ئەدەبی.

***تۆش پێت وانییە شیعری ئەمڕۆمان بەدەست خۆ جووینەوەو لاسایی کردنەوە دەناڵێنێ، شیعری چاكو شاعیری تایبەتمەند زۆر دەگمەنو دانسقەیە؟**

–لەهەموو سەردەکان شاعیری تایبەتمەند دەگمەنە. ئەمڕۆ بەهۆی ئەو هەموو گۆڤارو رۆژنامەو ناوەندە ئەدەبیانەی کە هەن– کە بەشی زۆریان مەبەستی ئەدەبیان لەپشتەوە نییەو بۆ پڕوپاگەندەی حزبی هەن– جۆرە پشێویو ئاڵۆزییەك دروست بووە. ئارامبوونەوەی زەحمەتە ئامادەبوونی رەخنەش رەخنەگری بلیمەتو خاوەن نەزەرم مەبەستە–هێندەی تر نێوەندەکەی شێواندووە. رەنگە ماوەیەکی بووێ تا هەموو شتەکان ئارام دەبنەوەو ئەنجام چەند دەنگێك دەمێنن کە

تایبەتمەنــدن. بەڕاســتی ئــەمڕۆ دروســتکردنی تایبەتمەنــدی زۆر زەحمەتترە لەجاران.

***زۆر کەس پێی وایە خوێنەری شیعر کەم بووەتەوە. تۆ دەڵێی چی؟**

-خوێنەر زیاد دەبێ کەم نابێتەوە، هەتا ئێستا کۆڵەکەی سەرەکی کولتووری کورد شیعرە، بەڵام دەبێ لەو راستییە بگەین کە ئەمڕۆ بەشێکی خوێنەر چۆتە ناو ئینتەرنێتەوەو شیعری کوردیش نەیتوانیوە بپەڕێتە ناو ئەو جیهانە، جگە لەکەمێکی کەم نەبێ ئەوانیش لەڕێی خەڵکی ترەوە. ئەو دیاردە جیهانییە هەر تەنیا لەناو کورددا نییە. بەپێی دوا ئامار کە کراوە. لەفەرەنسا لەئەمریکا لەئیسپانیاو لەزۆر شوێنی تریش خوێنەری شیعر لەزیادبووندان.

***نەوەیەك پەیدابوون کە رەفز دەکەن لەپێناوی رەفز، هەموو ئەوەی پێش خۆیان نادیدە دەگرن و قبووڵیان نییە، پێت وایە ئەو جۆرە یاخیبوونە چەند لەخزمەتی واقیعی رۆشنبیری و داهێنانی کورد دایە؟**

-رەفزکردنــەوە پــەیامێکی تــازەی لەپشــتە، بــێ ئــەو پەیامــە رەفزکردنەوە مەحاڵە، پاشان کێ رەفز دەکەیتەوە. ئەگەر بەر لەوە بەتووڕەیی ئاوڕ لەڕابردوو نەدەیتەوە.

لەگەڵ ئەوەشدا من سەرلەنوێ خوێندنەوەی رابردووم پێ راستە، ئەوە دەتوانێ بای گۆڕان لەهەناوی خۆی هەڵگرێ. یاخیبوون هیچ مانایەك نابەخشێ.

نەوەی ئێستا نەوەی دابڕانە، نەوەی پۆست مۆدێرنیتەیە بەو مەفهوومەی کە هیچ پێوانەیەکی ئایدۆلۆژی نەماوە بیگرێتە خۆی

هەموو ئەگەرەکان لەبەردەمیدا کراون، بەڵام لەبەر ئەوەی کولتووری تخووب بڕین و تێپەڕاندن لاوازەو ئەوانیش خەمەکانیان دیاریکراوە، بۆیە ناتوانن دەق شکێن بن، ئەوە رەخنەی من لەو ناوەیە. بۆیە من لەسەرەتاوە تەئکیدم لەسەر سەرلەنوێ خوێندنەوەی تازە کرد، چونکە کولتوور پێویستی بەو جۆرە خوێندنەوانە هەیە بۆ ئەوەی بۆگەن نەکاو گۆڕانی بەسەردا بێ، ئەوانەی هەڵگری پەیامی تازەشن بیانووی تازەبوونەوە دەدۆزنەوە لەهەناوی کولتووری خۆیاندا.

***تا چەند رۆشنبیری بۆ شاعیری ئەمڕۆ بەپێویست دەزانیت. ئایا بەرۆشنبیریی شاعیرانی ئەمڕۆکە رازیت؟**

–چ جۆرە رۆشنبیریەك پێویستە بۆ شاعیر؟ ئەوە پرسیارەکەیە، ئەگین رۆشنبیری پێویستە. کۆلن ویلسن زانیارییەکانی بەسەر دوو جۆر دابەش کردووە، (هەتاوی) کە ئەوان بەری زانست و عەقڵن، ئەوی تر (مانگی) کە شیعرییەت لەو جۆرەیانە. شیعر لەرۆشنبیری دروست ناکرێ، بەڵکو لەوشە دروست دەکرێ و ناسینی وشەو سیحرو پەنهانییەکانی ئەرکی یەکەمی شاعیرە، رۆشنبیری لەبەرئەوەی بەرهەمی لێکدانەوەی مرۆیە باش و خراپی هەیە. من جۆرە رۆشنبیرییەك بۆ شاعیر بەپێویست دەزانم کە شارەزای بکا لەچۆنیەتی تێگەیشتن لەهەستی بەشەر، چۆنیەتی خۆشەویستی و ژیان، نەك تیورەکردنیان. گوتێ دەڵێ: داری تیورەکان زڕن، داری ژیان بە بەرەو شەنگ.

رۆشنبیریی ژیان کە پشت بەئەزموونی دەوڵەمەندو شارەزابوون لەگەردوونەوە دەبەستێ ئەوەیان بۆ شاعیر لەهەموو سەردەمەکاندا پێویست بووە. ئێستا بۆ من گرنگ نییە بزانم مەفهومی جیهانگەرایی چییە. گرنگ ئەوەیە چۆن دەتوانم مرۆیەکی گەردوونی بم لەشارێکی بناری سەفینەوە.

شیعر کائینێکی دوورەپەرێزو کێوی نییە، بۆ ژیان پێویستی بەهێزو تەکنیکی نوێبوونەوەیە، ئەوەش بەشارەزایی و موغامەرە دەکرێ. هونەری شیعر زەحمەتەو پوختەی هەموو هونەرەکانی ترە، جوتیارێك ناتوانێ شیعر بنووسێ ئەگەر کەرەستەی تازەی پێ نەبێ بۆ نووسین کە زانیارییەکانە- رەنگە بەحوکمی ژیانی خۆی هەیبێ، بەڵام چۆنی دەڵێ ئەوە پرسیارە گەورەکەی ئەفراندنە.

***ئافرەت لەنووسین و شیعری تۆ چ پانتایەکی گرتووە. ئایا ئافرەت توانیویەتی لەسەر نەخشەی داهێنان و رووناکبیری ئێمە کاری بەرچاو بکات؟**

-بەنیسبەت بەشی یەکەمی پرسیارەکەوە، ئافرەت و پیاو لەعەشقێکی گەورەدا تواونەتەوەو شاعیریان دروستکردووە، بۆیە کە دەنووسم بەزەحمەت زمانی هەردووکیان بۆم جیادەکرێتەوە. ئەگەر سەرنج بدەی لەزۆر لەدەقەکانماندا زمانی مێ لەتەك نێردایە، من بەزمانی ئادەمێك دەنووسم کە حەوا لەناو پەراسوویدایەو لێی جیانەبۆتەوە.

بۆ وەڵامی بەشی دووەمی پرسیارەکەش، بەڵێ نەزەند بەگی خانی و کەژاڵ ئەحمەدو لەیلا فەریقی سێ نموونەی بەرچاون.

***تۆ ئەگەر بەچاوی رەخنەوە بڕوانیتە (گۆران) ئەو حزورەی بۆچی دەگەڕێنیتەوە؟**

-(گۆران) دیارترین شاعیرە لەشیعری نوێی کوردیدا، ئەوەش بۆ گەنجینە شیعرەکەی دەگەڕێتەوە. جگە لەوەش گۆران ئەزموونێکی ژیان و رۆشنبیری دەوڵەمەندی هەبووە، پەخشانەکانی بەشێکی تری ئەو توانایەی ئەو دەردەخەن. بایەخی ئەو ئەزموونەش لەوەدابوو کە بەسەر ئەزموونی میللەتانی تردا کرایەوەو خۆی لەقوژبنێکی ئەدەبی میللیدا قەتیس نەکرد. لایەکی تری ئەزموونی گۆران لەو سروشتە ئینسانییەدایە کە لەبەرهەمەکانیدا بەڕوونی دیارە، هەر ئەوەشە هەوێنی هەموو بەرهەمێکی نەمرو دانسقە، من سەرنجم داوە زۆر جار ئەوانەی بۆ خەلاّتی نۆبڵی ئەدەب هەڵدەبژێردرێن باسی ئەوە دەکرێت چەند بەرهەمەکەی رووی ئینسانی تێدایەو مەبەست لێرەدا خزمەتی ئەو ئاشتییە گەورەیەیە کە پێویستە لەمڕۆدا بەرجەستە بێ بەرلەوەی جیهان بگرێتەوە.

هەندێك جار باس لەوە دەکرێ کە قەوارەیەکی سیاسی شاعیرێك دەگرێتە خۆی، بانگەشەی بۆ دەکا، بەلاّم دڵنیابە ئەو قەوارەیە سەد ئەوەندە پێویستی بەشاعیرەکەیە. لەوەش بترازێ خۆ ئەگەر ئەو شاعیرە خۆی لەبنچینەوە هیچ نەبێ مەحاڵە ببێ بەوەی دەیانەوێ.

حزبی شیوعی چەندین کەسی تری هەبوو بۆ نەیتوانی چییان لێ بکات و چەندین دار رایەڵی کرد بۆ نەکەوتنیان، بەلاّم ئەنجام هیچی بەهیچ نەکرد. (گۆران) پێویستی بەگۆران بوو. ئەوە قەدەری هەموو

www.pertwk.com

شاعیرو هونەرمەندێکی کارامەو دانایە کە هەردەم بیانووی نابەجێ بدۆزرێتەوە بۆ لەکەدارکردنیان.

***باس لەکێشەی گەورە دەکرێ کە واقیعی رۆشنبیریی خنکاندووەو رۆشنبیری کورد توخنیان ناکەوێ، بەلای تۆوە ئەو کێشانە لەچیدا خۆیان دەنوێنن؟**

–کولتووری توندوتیژی گرفتێکی گەورەی ناو رۆشنبیریمانە، ئەو کولتووره خۆشەویستی لاوازکردووەو وای کردووە کە دابەشکردنە خێڵەکیو حزبییەکانیش رەگیان بەخێرایی دابوتن. ئەوەی پێویستە بەر لەهەموو شتێك بیری لێبکرێتەوە دەرچوون لەپاشکۆییو بەدەستهێنانەوەی سەربەخۆییە لەلای رۆشنبیران.

هەندێك جار ئەو پاشکۆبوونە بەرەو کوێرەرێی بردووین، ئێستا نووسەرگەلێك لەسەر کۆمەڵگای مەدەنیو جیهانگەراییو ئیسلامی سیاسیو چیو چییەوە دەنووسن بێ ئەوەی سەرەتاییترین بنەمای مەدەنیەتو کرانەوەو قبوولکردنی ئەوی تریان لابێ. رۆشنبیریی کوردی پێویستی بەکرانەوەو گوێگرتن لەبەرانبەرەو پێویستی بەگیانی لەخۆبووردەییە. هەندێك میللەت هەن لەگەڵماندا دەژین لەولاتدا وەکی ئاشووریو کلدانو تورکمانو ئەرمەن.. هیچ جۆرە پێوەندییەکمان لەگەڵ ئەواندا پێ دروست نەکراوە. ئەوە جۆرە ترسێکە لەهەناوی هەمووماندا، دەبێ ئەو ترسە بشکێ. کولتوورێکی ئینسانی هاوبەش کە جێگەی هەمووانی تێدا دەبێتەوە، ئەوە کێشەی گەورەیە. ئێمە پشتمان لەبەشێکی گرنگ لەکولتووری خۆمان کردووە بەبیانووی ئەوەی بەزمانی غەیرە کوردی نووسراون، ئەوانە پێویستیان بەسەرلەنوێ

خوێندنـــەوە هەیــە. بــۆ بەرهـــەمی ئیبنـــو ئـــادەمو ئیبنوخەلـــەکانو ئیبنومســتەوفیو کــیو کێــی تــر بــەخۆڕایی بدرێتــە عــەرەب، هــەروەها فارسو تورك، ئەوانە هـەرگیز کولتـووری عـەرەب نین، ئەوانە بەرهـەمی شارەکانی خۆمانن، بەرهەمی هەولێرن بۆ نموونە، چونکە ئـەوکات هـەر شـــارەو مەملەکـــەتێك بـــوە بـــۆ خـــۆی، هـــەروەها کولتـــووری ئەوانـــەی بەفارسییان نووسیوەو لەکرماشان بوون..تاد. رۆشنبیریمان پێویستی بەڕەخنـە هەیـە، ڕەخنەیـەك سـەرلەنوێ بیخوێنێتـەوەو بـەهای نـوێی لێ بدۆزێتەوە. ئەمەش پێویستی بەوە هەیە کە رۆشنبیر جیهـانبینی خـۆی هەبیو بەچاویلکەی کەسی تر نەخوێنیتەوە.

*بۆچی شـاعیرانی ئـەمڕۆ زۆربـەیان حـەز دەکـەن وەك ئیلیـەت قاچـێکیان لەمەملەکەتی شیعرو قاچەکەی دیکەیان لەمەملەکەتی رەخنە بی؟

–تا ئەو بۆشاییەی کە هەیە پڕی بکەنەوە.

ناوەڕۆک:

1.پیاوێك لەڕەنگ
2.لەبەرزایی شوورەی چین دا
3.یارەکانم
4.بازاڕی بۆنفرۆشان
5.سروشتی هەستدار
6.یەکەم دوایار
7.حەللاج
8.مۆزەی بڕۆنزی
9.دەنگی کاتژمێرەکە
10.گۆرانیبێژە ئەسمەرەکە.. گۆرانییە ئەسمەرەکان
11.شیعر بوونەوەرێکی کێوی نییە.. دیدار